

UDLANDETS MAKSIMALPRISER OG PRISREGULERINGSBESTRÆBELSER

Ved

Dr. polit. E. Mackeprang.

Under ovennævnte Titel fandtes i 52. Bind af dette Tidsskrift (S. 538—555) en Redegørelse, der omfattede Tyskland, Norge, Sverige, Schweiz og Holland, og som var ført frem til omkring 1. November 1914. En senere Artikel i indeværende Aargang af Tidsskriftet (S. 45—67) fører Forholdene op til omkring 1. Februar 1915 samt medtager endnu en Række Stater som Østerrig, Frankrig og Finland. De følgende Sider danner en Fortsættelse af de to foregaaende Artikler og fører Begivenhederne frem til omkring 1. Oktober 1915, ligesom der yderligere er føjet nogle enkelte nye Lande til som Ungarn, Italien, Spanien og Island.

Der er i Lighed med de tidligere Artikler ikke forsøgt nogen egentlig Vurdering af de forskellige Prisreguleringsbestræbelser, hertil er Tiden endnu ikke moden; Meningen med de følgende Sider er kun, saa vidt de forholdsvis sparsomme Kilder tillader det, at give Læseren et Indblik i den Maade, hvorpaa man i de forskellige Lande har forsøgt at regulere det økonomiske Liv under Verdenskrigen.

Tyskland¹⁾.

Gennem Forordningen af 25. Januar 1915 indførte Tyskland Kornmonopol for at sørge for en Fordeling af

¹⁾ Blandt den allerede ret righoldige tyske Litteratur over Krigsøkonomien kan fremhæves Dr. H. Schumacher: Deutsche Volksernährung

UDLANDETS MAKSIMALPRISER OG PRISREGULERINGSBESTRÆBELSER

Ved

Dr. polit. E. Mackeprang.

Under ovennævnte Titel fandtes i 52. Bind af dette Tidsskrift (S. 538—555) en Redegørelse, der omfattede Tyskland, Norge, Sverige, Schweiz og Holland, og som var ført frem til omkring 1. November 1914. En senere Artikel i indeværende Aargang af Tidsskriftet (S. 45—67) fører Forholdene op til omkring 1. Februar 1915 samt medtager endnu en Række Stater som Østerrig, Frankrig og Finland. De følgende Sider danner en Fortsættelse af de to foregaaende Artikler og fører Begivenhederne frem til omkring 1. Oktober 1915, ligesom der yderligere er føjet nogle enkelte nye Lande til som Ungarn, Italien, Spanien og Island.

Der er i Lighed med de tidligere Artikler ikke forsøgt nogen egentlig Vurdering af de forskellige Prisreguleringsbestræbelser, hertil er Tiden endnu ikke moden; Meningen med de følgende Sider er kun, saa vidt de forholdsvis sparsomme Kilder tillader det, at give Læseren et Indblik i den Maade, hvorpaa man i de forskellige Lande har forsøgt at regulere det økonomiske Liv under Verdenskrigen.

Tyskland¹⁾.

Gennem Forordningen af 25. Januar 1915 indførte Tyskland Kornmonopol for at sørge for en Fordeling af

¹⁾ Blandt den allerede ret righoldige tyske Litteratur over Krigsøkonomien kan fremhæves Dr. H. Schumacher: Deutsche Volksernährung

de forhaandværende Forraad, indtil næste Høst (15. August). Midlet hertil var (se Side 51 og 52) Indførelsen af Brødrationer; for Landbrudets Vedkommende blev Rationen sat til 9 kg Brødkorn maanedlig pr. Mand, for den øvrige Befolkning til 225 gr Mel daglig, hvad der pr. Mand svarer til en Kornmængde af $8\frac{1}{2}$ kg og under Hensyntagen til den foreskrevne Kartoffeltilsætning til en ugentlig Brødmængde af rundt regnet 2 kg. Senere efter at man havde konstateret Forraadenes Størrelse nedsættes fra 3. Marts 1915 den daglige Melmængde til 200 gr, for at man kunde være paa den sikre Side.

Paa en beundringsværdig Maade lykkedes det særlig ved Indførelse af Brødkort at gennemføre denne store Plan, endog i den Grad, at man, da man naaede d. 15. August, endnu havde et Kornforraad af 700 000 Tons til Rest.

Ved Siden af de gældende Kornmaksimalpriser (se Side 48) fastsatte Bestyrelsen for Krigskornselskabet Priserne paa Melet, varierende efter de forskellige — ialt 10 — Distrikter. Disse Melpriser blev igen nedsatte et Par Gange i Løbet af Foraaret. Saaledes den 15. Marts, hvor Rugmelprisen blev sat til 35—38 Mark inkl. Sække og Fragt, Hvedemelprisen til $40\frac{3}{4}$ — $43\frac{3}{4}$ Mark pr. 100 kg; d. 15. Maj blev Rugmel igen nedsat til $32\frac{1}{2}$ — $35\frac{1}{2}$ Mark, Hvedemel, af hvilke Beholdningerne var mest rigelig, til $35\frac{3}{4}$ — $38\frac{3}{4}$. — Disse Nedsættelser indvirkede igen paa Brødpriserne. Den 26. April nedsattes t. Eks. Brødmaksimalpriserne i Berlin til 85, 63 og 43 Pf. henholdsvis for Rugbrød paa 2, $1\frac{1}{2}$ og 1 kg; og 7. Juni nedsattes de samme Steds til 80 og 42 Pf. for Rugbrød paa henholdsvis 2 og 1 kg.

Altsom man nærmede sig til den nye Høst, drøftedes med stigende Interesse det store Spørgsmaal, hvordan man skulde ordne „Krigsørnæringspolitikken“ i Høstaaret 1915—16. Allerede i Maj Maaned blev der omkring i Tyskland afholdt Møder, hvor de forskellige Partier og

---

und Volksernährungspolitik im Kriege, der er ført frem til 15. Marts 1915, og Dr. O. Brandt: Die deutsche Industrie im Kriege, der er ført frem til 1. Marts 1915; sidstnævnte Bog behandler Landbruget nok saa meget som Industrien. Endelig kan Opmærksomheden henledes paa den officielle „Denkschrift über wirtschaftliche Massnahmen aus Anlass des Krieges.

Grupper vedtog Resolutioner, der udtalte deres Ønsker m. H. t. den fremtidige Ordning; den 13. Maj holdt Vesttysklands kristelig-nationale Arbejderforeninger et stort Møde i Essen om dette Spørgsmaal, d. 14. Maj bekendtgjorde „Landwirtschaftsrat“ et Forslag til en Krigsøkonomiplan, d. 16. Maj holdt „Kriegsausschusz für Konsumenteninteressen“ en Generalforsamling om den tyske Ernæringspolitik, og saa fremdeles.

Endelig d. 28. Juni kunde Regeringen udsende den ny Forordning om „Kriegswirtschaftsplan des Reiches“.

Denne Forordning er i Hovedsagen en Kodifikation af den allerede bestaaende Lovgivning; de forskellige i Løbet af det første Krigsjaar udstedte Love er her samlede til et Hele og afpassede efter hinanden. I Modsætning til tidligere er Ordningen dog nu blevet noget mere decentraliseret, idet man har overladt mangt og meget til Kommunerne, medens alt tidligere helt laa i Hænderne paa Centralledelsen.

Omsætningen af Brødkorn (Rug og Hvede) og Mel slutter sig med faa Ændringer meget nær til den tidligere Ordning. De Forraad, der stammer fra den foregaaende Høst, skal d. 15. August, hvilken Dato betragtes som Tidspunktet for det nye Høstaars Begyndelse, overgives til Kommunerne og af disse til et Rigs-kornkammer (Reichsgetreidestelle)¹⁾. Dette Korn saavel som hele den nye Høst betragtes som beslaglagt. Disponerer en Kommune nu over mere Korn, end den selv har Brug for, skal den aflevere sit Overskud til Rigs-kornkammeret. Dette Rigs-kornkammer, der bestaar af en Forvaltningsafdeling og en Handelsafdeling, sørger gennem Kommunerne for de forhaandenværende Forraads Fordeling og hensigtsmæssige Anvendelse. Forvaltningsafdelingen bestemmer bl. a., hvilken Melmængde, der bør bruges, hvormeget Korn de enkelte Kommuner skal aflevere o. s. v. Handelsafdelingen skal afslutte samtlige Retshandler, den har at sørge for Leveringen, Betalingen o. l.

¹⁾ Det tidligere Kriegsetreide-Gesellschaft (se Side 49). Aktiekapitalen er forhøjet fra 50 til 70 Mill. Mark. Selskabet skal efter sine ændrede Statuter ophøre med Udgangen af det Regnskabsjaar, i hvilket Tyskland har sluttet Fred med alle europæiske Stormagter.

Udmalingsprocenten skal for Rug være 82, for Hvede 80 (jfr. Side 50). Fodringsforbudet opretholdes, og Kornet maa kun benyttes til Kreaturfoder, naar Kommunerne eller Rigskornkammeret erklærer det for uegnet til Menneskeføde. Fra 1. September er Udmalingsprocenten baade for Rug og Hvede nedsat til 75. Fra 15. Sept. er Brødrationen pr. Indbygger sat til 200 gr.

Angaaende Brødkornpriserne saa er disse fastsatte gennem en Forordning af 23. Juli 1915, der i Hovedsagen opretholder det foregaaende Aars Prisniveau, kun simplificeres Forholdet, idet man i Stedet for 32 forskellige Prisdistrikter lader sig nøje med 4. I Distriktet omfattende Byerne Königsberg, Danzig, Bromberg, Posen, Breslau og Gleiwitz er Rugmaksimalprisen fastsat til 215 Mark pr. Ton; i Distriktet med Byerne Stettin, Berlin, Rostock, Schwerin, Magdeburg, Dresden og Leipzig er Prisen 220 Mark; i det tredje Prisdistrikt med Byerne Emden, Bremen, Hamburg, Kiel, Hannover, Braunschweig, Kassel, Erfurt og Zwickau er Prisen 225 Mark; og i det fjerde Distrikt, der omfatter hele Syd-tyskland samt Rhinprovinsen og Westfalen er Prisen 230 Mark. Fra 1. Januar 1916 indtræder et Tillæg paa $1\frac{1}{2}$ Mark hver halve Maaned. Hvedemaksimalprisen er som hidtil fastsat til 40 Mark over paagældende Steds Rugpris. De fastsatte Priser gælder for Producentsalg¹⁾. De nye Maksimalpriser skulde efter 5. Aug. 1915 ogsaa gælde for de tilbageværende Beholdninger af det foregaaende Aars Høst. Prisen t. Eks. for Rug i Berlin var oprindeligt 220 Mark; paa Grund af det halvaarige Tillæg fra 1. Jan. 1915, stod Rugen altsaa paa Overgangsstadiet i 241 Mark, og blev saa pludselig igen nedsat til 220 Mark. Ligeledes faldt Hveden fra 281 til 260 Mark.

Forordningen af 25. Januar 1915 indførte kun Kornmonopolet for Brødkornets Vedkommende, men forholdsvis kort Tid efter blev Monopolet ogsaa udstrakt til Havre og Byg, idet en Forordning af 13. Febr. 1915 beslaglagde alle Havreforraad og en Forordning af 9. Marts

¹⁾ Ved Brødkornets Omsætning maa man som Kommissionsgebyr o. l. højst forhøje Maksimalprisen med 4 Mark pr. Ton; Kommunerne og Rigskornkammeret kan betale indtil 6 Mark over Maksimalprisen.

1915 alle Bygforraad. Men medens Monopoliseringen af Brødkornet var lagt i Hænderne paa et saakaldt „Krigskorn-selskab“, saa blev Havren og Byggen overtaget og fordelt af „Zentralstelle zur Beschaffung der Heeresver-pflegung“. Samtidig med Monopoliseringen blev Maksimal-prisen for begge Kornsorters Vedkommende hævet med 50 Mark pr. Ton.

Forordningen af 28. Juni 1915 ordner ogsaa Byg- og Havrehøsten 1915. Byggen beslaglægges af Kommu-nerne, dog maa Landmændene af deres Forraad tilbageholde Halvdelen til deres eget Forbrug. M. H. t. Byggen ord-nes Forbruget af det oprettede Rigsfoderstofkammer (Reichs-futtermittelstelle), der fastsætter hvilke Virksomheder, der maa forarbejde Byg, og i hvilke Mængder. Mængderne bliver fastsatte for Perioden 1. Oktober 1915 til 31 Okt. 1916. For Ølbryggerierne gælder den af Forbundsraadet fastsatte Mængde. Rigsfoderstofkammeret bestemmer, hvor-meget Byg — efter Fradrag af den halve Høstmængde — de enkelte Kommuner skal levere, og paa hvilken Maade den skal fordeles mellem Hæren og Kommunerne. De fra den gamle Høst endnu eksisterende Bygforraad skal beslag-ges af Kommunerne og overgives til Hærforvaltningen; de efter d. 12. Marts 1915 fra Udlandet indførte Bygmængder er dog undtagne herfra. For Havren gælder vedvarende, indtil Høstens Størrelse er opgjort, de tidligere fastsatte Foderrationer; iøvrigt ordnes Havren som tidligere af det ovenfor nævnte „Zentralstelle“, der, efter at Hesteholderne har tilbageholdt den til Fodring nødvendige Havre, over-leverer Resten til Hæren.

Maksimalprisloven af 23. Juli 1915 fastsætter for hele Riget under eet indtil Slutningen af 1915 ens Pris for Byg og Havre, nemlig 300 Mark pr. Ton. For Havrens Vedkommende er Maksimalprisen dog indtil 1. Oktober 5 Mark højere.

Under 26. August 1915 er det blevet bestemt, at Bælgrugter som Ærter, Bønner og Linser kun kan forhandles gennem Zentral-Einkaufsgesellschaft¹⁾, idet

¹⁾ Efter Oplysninger givet i den preussiske Landdag havde nævnte Selskab indtil 23.—24. Juni 1915 indkøbt for 555 Mill. Mark Kød. Selskabet foretager ogsaa Indkøb af Varer i Udlandet (specielt i Østerrig-Ungarn) og havde der indtil nævnte Dato indkøbt for 165

Producenterne efter Fradrag til eget Forbrug er pligtige til at overlade deres Beholdning til nævnte Selskab, der til Gengæld er pligtig til at købe disse Beholdninger til følgende Priser pr. 100 kg: Ærter 60 Mark, Bønner 70 Mark, Linser 75 Mark. Forraadene pr. 1. Oktober skal opgives inden d. 5. s. M.

Foderstofhandelen (med Undtagelse af Byg og Havre) er i Løbet af Foraaret 1915 bleven monopoliceret i „Bezugsvereinigung deutscher Landwirte“, der i H. t. en Forordning af 4. Marts 1915 overtog hele Klidhandelen og i H. t. en anden Forordning af 4. April hele Kraftfoderhandelen. Alle Beholdninger, der var bestemte til Salg, gik paa nævnte Tidspunkter over til Bezugsvereinigung og blev af denne solgte gennem Kommunerne.

En Bekendtgørelse af 28. Juli 1915 opretholder hele den nævnte Ordning. Alt Kraftfoder maa kun afsættes gennem nævnte Forening, naar undtages Mængder indtil 100 kg. Vigtig for Handelen er Bestemmelsen om, at Ejere af Kraftfoder regelmæssig i Begyndelsen af hver Maaned skal indberette deres Lagres Størrelse til Foreningen. Paa dennes Forlangende skal Ejerne overlade den deres Forraad til en passende Overtagelsespris, der ikke maa overskride særlige af Forbundsraadet fastsatte Grænser. Disse Bestemmelser gælder dog ikke for de Foderstoffer, der er indførte efter 31. Marts 1915. Klidet skal gives tilbage til Kommunerne eller Producenterne. Klidet, der tilhører Reichs-Getreide-Gesellschaft, stilles ogsaa til Disposition for Foreningen, der leverer det videre efter det ovenfor nævnte Rigsfoderstofskammers Anvisning. Hver Kommune faar saa meget Klid, som svarer til det Brødkorn, der er blevet beslaglagt sammesteds; Resten bliver fordelt mellem Kommunerne dels efter den nye Høsts Størrelse, dels efter Kommunens Kvægmængde.

Kartoflerne har i sin Egenskab af de fattiges vigtigste Fødemiddel været under stærk Diskussion i Løbet af Foraaret. For at hindre at de blev benyttet til Svine-

---

Mill. Mark Fødevarer. Det raadede paa dette Tidspunkt over oplagrede Ernæringsværdier til 95 Mill. Mark.

Selskabet har i Løbet af Efteraaret 1915 organiseret Frugtkonserveringen og har truffet Aftale med Konservesfabrikkerne om, at de til bestemte Mindstepriser vil opkøbe al den tilbudte Frugt.

foder i Stedet for til Menneskeføde, satte man d. 15. Februar 1915 Maksimalprisen paa Spisekartofler op til næsten det dobbelte; de steg i de 4 Prisdistrikter fra 2.50 — 2.80 Mark til 4.25—4.55 Mark pr. 100 kg. For samtidig at formaa Folk til saa tidligt som muligt at bringe de nye Kartoffler paa Markedet, blev der for „tidlige Kartoffler“ fastsat en Maksimalpris af 10 Mark pr. 100 kg i Tiden fra 1. Juni til 15. August 1915¹⁾. Senere — d. 25. Februar — blev ogsaa Maksimalprisen for Foderkartofler og Kartoffelprodukter sat i Vejret. Maksimalprisen paa Foderkartofler, der for de 4 Kredse varierede fra 36 til 40^{1/2} Mark pr. Ton, steg saaledes fra 46 til 50 Mark.

Da der dog vedvarende var knapt med Kartoffler, krævede man stadig fra Socialdemokraternes Side, at Regeringen burde overtage de forhaandenværende Kartoffelbeholdninger. Regeringen mente dog, at det bl. a. af visse tekniske Grunde (Kartofler er meget letfordærlige) var umuligt at opfylde dette, men imødekom det almindelige Ønske, idet der gennem en Forordning af 12. April blev oprettet et Centralbureau for Kartoffel-Forsyning, der skulde regulere Kartoffelforsyningen mellem Kommunerne. Den nærmere Ordning bestod deri, at hver Kommune skulde foranstalte en Kartoffeltælling, og hvis Forraadene viste sig for smaa, kunde Kommunen indgive Ansøgning til Centralbureauet, der saa bestemte, at en anden Kommune, der havde rigeligt med Kartoffler, skulde aflevere det manglende Kvantum til den første Kommune. Den Kommune, der købte, skulde have Kartofflerne til Maksimalpris, medens den sælgende Kommune tillige skulde have godtgjort Transportomkostningerne og andre paaløbende Udgifter. Forskellen blev udredet af Statskassen. Man antog, at Rigets Udgift i den Anledning vilde beløbe sig til omkring Hundrede Millioner Mark.

Den 15. April blev Kartoffelmaksimalpriserne atter forhøjet overfor Køb foretaget af Stat og Kommune. Det var en Godtgørelse til Landmændene for Opbevaring, Svind og Risiko; derimod maatte de ikke fordre højere Priser end de i

¹⁾ Overkommandoen i Berlin har fastsat fra 18. Febr. 1915 en Detailpris af 5^{3/4} Mark pr. 50 kg for de bedste Sorter og 5^{1/2} Mark for de andre Sorter.

Forordningen af 15. Februar fastsatte ved Salg til Privatpersoner¹⁾.

Senere viste det sig dog, at der fandtes ret store Mængder af Kartoffler, og at den i Marts Maaned foretagne Kartoffeltælling langt fra havde givet paalidelige Resultater.

Kartoffelspørgsmaalet staar som før nævnt i nær Forbindelse med Kødspørgsmaalet, og naar der trods de mange bange Anelser dog tilsidst viste sig at være store Beholdninger af Kartoffler, hænger det sammen med den overordentlige Indskrænkning, der i Løbet af Foraaret fandt Sted i Svinebesætningernes Antal. For Preussens Vedkommende gik Svinebestanden ned fra 17.7 Mill. Stk. d. 1. December til 11.5 Mill. Stk. den 15. April.

En af Hovedgrundene hertil var det samtidig med Kornmonopolets Indførelse d. 25. Januar udstedte Paabud om Sikring af Kødførraadene, idet der blev paalagt Byerne og de større Landkommuner at anskaffe Forraad af holdbare Kødvarer (se Side 56). Forraadene skulde være saa store, at der blev opsamlet Kødvarer til et Beløb af 15 Mark pr. Hoved. De i dette Øjemed foretagne store Opkøb frembragte en saa stærk Prisstigning paa Svin, at man d. 25. Februar saa sig nødsaget til at fastsætte Maksimalpriser for Svin, der vejede under 100 kg. Tyskland blev delt i 4 Prisdistrikter, nemlig Distrikt 1 omfattende Øst- og Vestpreussen, Posen, Schlesien og Pommern, Distrikt 2 omfattende Slesvig-Holsten, Brandenburg og Midttyskland, Distrikt 3 omfattende Vesttyskland, og Distrikt 4 omfattende Sydtyskland. Hvert af disse Distrikter fik sin særlige Pris, saaledes som det fremgaar af omstaaende Oversigt over Maksimalpriserne i Mark pr. 100 kg.

Den 6. Maj ophævedes igen Paabudet om Kommuner-

¹⁾ I Berlin ordnede man i Maj Maaned Kartoffelhandelen paa følgende Maade. Magistraten afleverede Kartofflerne til en Række Engros-handlere, der havde drevet Kartoffelhandel før 1. Aug. 1914, til en Pris af 5.20 Mark pr. 50 kg: for Risiko, Svind, Arbejds løn, Kørsel og Avance maatte disse tage 65 Pf. mere pr. 50 kg, saaledes at Kartofflerne kunde sælges til Detailhandlerne for 5.85 Mark. Detailhandlerne maatte ligeledes tage en Avance af 65 Pf., saaledes at Forbrugerne kunde købe Kartoffler til en Pris af 65 Pf. pr. 5 kg.

		Prisdistrikt			
Svinets Levendevægt		1	2	3	4
fra	60 til 65 kg...	49	50	51	52
over	65 - 70 - ...	50	51	52	53
—	70 - 75 - ...	51	52	53	54
—	75 - 80 - ...	53	54	55	56
—	80 - 85 - ...	55	56	57	58
—	85 - 90 - ...	57	58	59	60
—	90 - 95 - ...	60	61	62	63
—	95 - 100	63	64	65	66

nes Svineindkøb, idet man havde opnaaet, hvad man ønskede, en Formindskelse af Svinebestanden.

Iøvrigt har de stigende Kødpriser fremkaldt Ønsker om Kød maksimalpriser i Detailhandelen, og Magistraten i flere tyske Byer har ogsaa fastsat saadanne, saaledes indførtes t. Eks. Kød maksimalpriser i Maj Maaned i Breslau. I Juli Maaned fremkom den sachsiske Regering paa Opfordring af Rigskansleren med en Udtalelse angaaende sin Stilling til Prisreguleringsspørgsmaalet. Regeringen tilraadede Rigsregeringen at gennemføre obligatoriske Maksimalpriser paa Kød og Kvæg, saaledes at Priserne fastsattes af Kommunalforvaltningerne. Det tilføjes, at Hensynet til den mindre bemidlede Del af Befolkningen gør det paatrængende nødvendigt at faa Kødpriserne nedsat.

I Slutningen af Oktober 1915 er der af Forbundsraadet truffet forskellige Foranstaltninger for at indskrænke Kødforbruget; saaledes er Salg og forretningsmæssig Udlevering af Kød og Kødvarer forbudt to Dage om Ugen.

For at spare paa Foderstofforbruget har man gennem særlige Forordninger indskrænket Brændevinsbrænderiernes og Ølbryggeriernes Produktion (jfr. Side 53, Noten). For Bryggeriernes Vedkommende blev Produktionen indskrænket gennem en Forordning af 15. Februar 1915, der med nogle Undtagelser bestemte, at Bryggerierne efter 1. April hver Fjerdingaar kun maatte anvende 60% af den Maltmængde, som de gennemsnitlig anvendte det tilsvarende Fjerdingaar 1912 og 1913. Ølproduktionen blev herved stærkt indskrænket, og Priserne steg til 25 Pf. pr. Liter; i Juli Maaned blev der, da det indenlandske Forbrug lagde Beslag paa hele Produktionen, udstedt Forbud mod Udførsel af Øl, Malt og Maltpræparater.

Mælkepriserne er steget betydeligt i det første

Krigsaar, og nogle enkelte Kommuner har endog fastsat Maksimalpris paa Mælk. I Berlin har Kommunalbestyrelsen i Oktober 1915 udstedt Mælkekort for at sikre Børn, Syge og diegivne Mødre de nødvendige Kvanta Mælk. Endvidere er udstedt en Forordning om Indskrænkning af Forbruget af Mælk i industrielle Øjemed. Mere omfattende er dog den Regulering af Ostepriserne i Bayern, hvor man i Efteraaret 1915 har indført Maksimalpriser paa Ost, nemlig pr. 50 kg:

		Producentpris	Engrospris
Limburger Ost	10—14 %...	42 Mark	51 Mark
	15—19 —...	47 —	56 —
	20—24 —...	52 —	62 —
	25—29 —...	57 —	68 —
Emmenthaler Ost	I.....	105 —	120 à 123 Mark
	II.....	100 —	112 Mark

Ogsaa de høje Smørpriser vækker Betænelighed. I Slutningen af Oktober 1915 bebudes en Ordning for hele Tyskland, idet man vil nedsætte en Noteringskomite, der, med passende Mellemlum skal fastsætte en Grundpris paa Smør; de enkelte Forbundsstater kan saa fastsætte Lokalpriser, der er et bestemt Antal Pfenninge højere eller lavere end Grundprisen. Militærkommandoen har forøvrigt forskellige Steder fastsat Maksimalpris paa Smør.

Det tyske Landbrug har ikke alene maattet kæmpe mod en stadig Mangel paa Foderstoffer, men har ogsaa paa mange andre Punkter haft store Vanskeligheder at overvinde, først og fremmest paa Gødningsomraadet.

Kunstgødning er efterhaanden kommet til at spille en uhyre Rolle i det tyske Landbrug, fra et aarligt Forbrug af 16 Millioner Dobbeltcentner i 1890, er Forbruget steget til 60 Millioner i 1910, hvoraf 22 Millioner var Kali, 14 Millioner Thomasmel og 6 Millioner Chilisalpeter. Alt Chilisalpeter maa hentes fra Udlandet, og da Adgangen hertil blev lukket straks fra Krigens Begyndelse, kan det ikke undre, at de eksisterede Beholdninger ret hurtigt slap op. Det var altsaa Kvælstofferne, der hovedsagelig indførtes fra Udlandet, det særlig kneb med, og man gik derfor i Tyskland straks i Gang med at skabe en ny tysk Kvælstofindustri, hvor Gødningen blev udvunden af Luften.

Resultatet af disse Bestræbelser blev igen, at Rigsdagen

under sit 3dje Krigsmøde den 9. Marts 1915 vedtog en Lov vedrørende Oprettelsen af et Handelsmonopol for Kvælstoffabrikater. Forbundsraadet blev i Henhold til nævnte Lov bemyndiget til indtil 31. Marts 1922 at indføre et Handelsmonopol for saadanne Fabrikater; udover nævnte Dato kan Monopolet kun fortsættes efter særlig Vedtagelse af Rigsdagen. I Begrundelsen hedder det, at man hidtil har været i høj Grad afhængig af Udlandet m. H. t. Forsyningen af Kvælstoffabrikater; men da det nu er lykkedes tyske Lærde at fremstille en Metode til at udvinde Kvælstof af Luften, er det mulig at skabe en national Kvælstofindustri, der i Fremtiden vil kunne forsyne Landbruget og Industrien. For dog at skabe denne nye Industri gunstige Vilkaar ogsaa efter Krigens Ophør, har man som sagt ment det rigtigst at sikre dens Rentabilitet gennem et Handelsmonopol, der dog saa langt fra vil gøre Kvælstofgødningen dyrere for Landbruget, at det langt snarere vil faa denne billigere end hidtil.

Det er i Øjeblikket vanskeligt at dømme om, hvorvidt den nævnte Kvælstofproduktion er kommen rettidig til at forbedre den nye Høst 1915, men i en af Ministeriet under 6. April 1915 udsendt Rundskrivelse om dette Spørgsmaal hedder det: „Med Hensyn til Kunstgødningen i al Almindelighed kan man sige saa meget, at Industrien trods de gennem Krigen hidførte vanskelige Forhold er i Stand til at dække det tyske Landbrugs Behov paa en tilfredsstillende Maade, og at den tyske Gødningsindustri netop under Krigen har gjort et stort Skridt henimod national Selvstændighed“.

Den ovennævnte nye Kvælstofindustri er dog kun et Eksempel blandt mange paa, hvordan den tyske Industri i flere Henseender er bleven underkastet Ændringer og Omorganisationer. Blandt andet er der oprettet en stor Mængde nye industrielle „Kriegsverband“, der overtager Leveringen af Produkterne til Hæren. Ligeledes er der oprettet en Del nye Aktieselskaber, der sikrer Rigets Forsyning med de vigtigste Raastoffer. „Kriegs-Chemikaliengesellschaft“ stiftet med en Aktiekapital af 6 Mill. Mark sørger saaledes for Fordelingen af de kemiske Raastoffer og Produkter. „Kriegsmetallgesellschaft“ ligeledes med en Aktiekapital af 6 Mill., sørger for Metal til Hæren, o. s. fr.

Karakteristisk for disse Krigsselskaber er, at Aktieudbyttet er begrænset til 5⁰/₀, og at Selskaberne skal opløses, naar Krigen er forbi.

M. H. t. den vigtige Læderindustri skal her endnu nævnes et Krigslæderselskab med 2 Mill. Mark Kapital, der skal regulere Raahudprisen samt sørge for Læder til Hærleverandørerne og Garverierne. Samtlige Raahuder skal leveres til det tyske Raahudeselskab, der ordner og samler Varerne, hvorefter de bliver overtaget af ovennævnte Krigslæderselskab til bestemte af Hærledelsen fastsatte Maksimalovertagelsespriser¹).

Ejendommelig for den tyske Organisationsaand er ogsaa Oprettelsen af et „Kriegswirtschaftsaktiengesellschaft“, der skal sørge for Fordelingen af de Forraad, som er beslaglagte i Fjendeland.

Igennem en Forordning af 25. September 1915 har Tyskland endelig faaet en Art Prisreguleringskommission, idet der med Hovedsæde i Berlin er oprettet et „Preisprüfungsstelle“, som har til Opgave at være Rigskanslerens Raadgiver i alle Spørgsmaal vedrørende Befolkningens Forsyning med Levnedsmidler. Samme Forordning tillader Oprettelsen af lokale Kommissioner, der bl. a. har Ret til at fastsætte Maksimalpriser.

Østerrig²).

Den 1. Februar 1915 blev det tyske Kornmonopol indført, og ikke en Maaned efter fulgte Østerrig Tysklands Eksempel og indførte ved en kejserlig Forordning af 21. Februar en tilsvarende Ordning for det østerrigske Landomraade.

Nævnte Forordning angaaende Ordningen og Omsætningen med Korn og Mel, der traadte i Kraft d. 24. Febr., indeholder 4 Hovedbestemmelser vedrørende

¹) Saadan „Höchst-Übernahmepreise“ bestaar ogsaa for de andre „Kriegsbedarfsgesellschaften“.

²) I „Soziale Rundschau“s forskellige Hefter findes en Redegørelse og en Gengivelse af de forskellige under Krigen udstedte østerrigske Forordninger.

1) Beslaglæggelsen, 2) Forraadsopgørelsen, 3), Forbrugets Ordning og 4) Ekspropriationerne.

Den 24. Febr. beslaglagdes alle i Riget forhaandenværende Forraad af Korn (Hvede, Rug, Havre, Byg og Majs) og Formalingsprodukter med Undtagelse af Klid. De beslaglagte Forraad maa ikke uden Øvrighedens Tilladelse flyttes, forarbejdes eller bruges, og Besidderen er pligtig til inden 31. Marts at tærskle alt det endnu utærskede Korn. Til Brug i deres egen Husstand maa Besidderne dog af det hos dem beslaglagte Forraad hver Maaned bruge indtil 7½ kg Mel eller 9 kg Korn pr. Hoved (240 gr daglig). Bagere og Melhandlere kan købe saameget, som er nødvendig til at dække deres Kundekreds umiddelbare Forbrug; Landmændene maa ligeleds bruge eller købe Korn til Saaning, og Hesteholderne maa af deres Forraad give hver Hest 3 kg Havre daglig.

Den i Forbindelse med Beslaglæggelsen nødvendige Forraadsopgørelse blev foretaget d. 28. Febr. og skulde være tilendebragt inden d. 6. Marts. For Husholdninger, hvis Forraad var under 20 kg., indskrænkede Anmeldelsespligten sig til en Forsikring om, at Forraadet ikke var større, Opgørelsen skete iøvrigt under den lokale Øvrigheds Tilsyn og bestod i Udfyldning af Anmeldelsesblanketter, der derefter skulde opgøres og indsendes til Øvrighederne.

Efter at Forraadene var opgjorte, skulde Indenrigsministeriet ordne Forbruget. Det kunde om fornødent ske saaledes, at Brød og Mel kun blev udleveret mod Legitimation i bestemte Mængder og til bestemte Tider, og at der kun blev bagt en enkelt Sort Brød til en bestemt Detailpris.

Vægrer Besidderen sig mod at sælge Korn og Mel til de offentligt fastsatte Priser, kan der i H. t. Forordningen skrides til Ekspropriation. Herfra er dog foruden Saakorn undtaget de Forraad, der er nødvendige til Ernæring af Besidderen og hans Husstand, samt naturligvis de Forraad, der findes i offentlig Eje. Ekspropriationsprisen er 10% lavere end Maksimalpriserne.

Til Gennemførelse af hele Kornmonopolet oprettedes en særlig Kriegs-Getreide-Verkehrs-Anstalt (K. G. V.). I Følge de under 27. Febr. givne Vedtægter skal Anstalten sørge for, at de overflødige Forraad bliver

solgte eller eksproprierede, at Kornet lagres og behandles paa fagmæssig Maade, samt at det formales og transporteres til Forbrugsstedet. Ledelsen er overdraget til et særligt Udvalg, der er sammensat af Personer kendt med det økonomiske Liv i de forskellige Dele af Landet.

Den 26. Marts 1915, efter at de beslaglagte Forraads Størrelse var opgjorte, udstedtes en ny Forordning angaaende Forbrugets Ordning. Efter 28. Marts maa hver Person ikke bruge mere end 200 gr Mel daglig; i Stedet for 5 gr Mel maa man bruge 7 gr Brød, saalænge den lokale Øvrighed ikke vedtager et andet Forhold. Landmændene maa dog daglig til sig og Husstand bruge indtil 300 gr Mel daglig. Der kan udstedes Brødkort, for at forhindre, at de tilladte Brød- og Melmængder bliver overskredet, og at Forbrugerne samler større Forraad, end de behøver,

Bagere og Melhandlere skal føre en saakaldt „Vormerk-buch“, hvoraf det tydeligt fremgaar, hvormeget Mel der er brugt hver Uge, hvorfra Melet er kommet, og om det er forbrugt i egen Bedrift eller solgt.

Foruden de tidligere omtalte under 29. November 1914 indførte Maksimalpriser paa Korn og Mel, har man naturligvis i Østerrig i Lighed med Tyskland forud for Kornmonopolet forsøgt forskellige Midler til at faa Beholdningerne til at strække til; saaledes bl. a. Formalingsbestemmelser af 29. Nov. 1914 (i Kraft fra 7. Decbr.), Brødblandingsbestemmelser af 31. Okt. 1914 (i Kraft fra 1. Decbr.) og 30. Jan. 1915 (i Kraft 6. Febr.), Indskrænkning af Spiritusproduktionen af 27. Okt. 1914, Opfodringsforbud mod Rug, Hvede og Byg af 5. Jan. 1915, Forbud mod at fremstille Malt af Byg af 19. Febr. 1915, Forbud mod at anvende Mel ved Sæbefabrikationen af 26. Marts 1915.

Med Henblik paa den fremtidige Høst blev der i Foraaet 1915 truffet forskellige Sikringsforanstaltninger.

Under 15. Febr. 1915 blev det saaledes paabudt, at enhver Jordbesidder, hvis Agerjord ikke var besaaet med Vintersæd, skulde anvende Jorden til Foraarsafgrøde. De allerede under 5. Aug. 1914 nedsatte lokale Høstkommisioner skulde drage Omsorg for Jordens rettidige og fuldstændige Bearbejdelse ved paa forskellig Maade at yde de forskellige Jordbesiddere den fornødne Hjælp. De, der

tiltrods for det her nævnte Paabud lod sin Jord ligge Brak, kunde idømmes Bøder indtil 1000 østr. Kr. eller indtil 1 Maanedes Fængsel. I Lighed med ovennævnte Forordning blev det under 6. Maj 1915 paabudt, at enhver Jordbesidder skulde udnytte sine Enge, Græsgange og Alper til Indvinding af Hø eller til Kreaturgræsning.

For yderligere at kunne overkomme Foraarsbejdet i Landbruget blev der dels givet de Soldater, der var Landmænd og Landarbejdere, en Orlov paa indtil 14 Dage, dels søgte man at faa Flygtninge anbragte ved Landarbejde, og endelig blev Skolebørnene paa Landet i stort Omfang fritagne for Skolen for at kunne hjælpe til i Marken.

For at sikre Høsten 1915 for Almenheden udstedte Regeringen dernæst under 31. Marts 1915 en Ministerialforordning, der gik ud paa at forbyde de saakaldte „Hoffnungskäufe“, d. v. s. Handel med det endnu ikke høstede Korn. Forbudet gjaldt ikke alene Korn, men ogsaa alle andre Afgrøder med Undtagelse af Vin og Frugt. Samtidig forbød man fra d. 1. Juli 1915. al Handel med indenlandsk Korn (Hvede, Rug, Byg, Havre og Majs) af Høsten 1915. Naturligvis er Salg til Militærforvaltningen og „Kriegsgetreideverkehrs-Anstalten“ undtaget fra Forbudet. Dettes Overtrædelse medfører Bøder paa indtil 5000 østr. Kr. eller 6 Maaneders Fængsel.

Den endelige Ordning af den nye Høst blev gennemført ved en Forordning af 21. Juni 1915. Alt Korn, herunder Majs, bliver beslaglagt i samme Øjeblik, det er høstet. Landmændene maa tilbageholde de til egen Saa-sæd og eget Brødforbrug nødvendige Mængder, medens alt ellers skal sælges til det ovennævnte K. G. V. Dette skal, f. s. v. det med det samme aftager Kornet, betale det hele kontant, ellers skal det straks kun betale Halvdelen af Beløbet. Ministeren fastsætter Salgsprisen. Enhver er pligtig til at opgive sine Forraad, og hvis man undlader dette, tilfalder de gratis Staten. Øvrigheden kan forlange Kornet tærsket inden en bestemt Frist og kan i Tilfælde af Overtrædelse lade Tærskningen udføre paa Besidderens Bekostning. Møllerne ere pligtige at opbevare og formale Kornet mod bestemte af Øvrigheden fastsatte Gebyrer. Der maa kun disponeres over det beslaglagte og opkøbte Korn efter K.

G. V.s Angivelse. Ogsaa efter Salget skal Besidderen gratis opbevare Kornet og Melet.

K. G. V. sælger igen Kornet til en bestemt Pris, idet Omkostningerne ved Selskabets Drift fastsættes efter almindelige købmandsmæssige Regler; Selskabet skal endelig sørge for Dækning af Militærforbruget samt for en retfærdig Fordeling mellem Kronlandene af Forraadene, om hvis Anvendelse Indenrigsministeriet skal træffe nærmere Bestemmelse, saa snart man har Oversigt over, hvor store de bliver.

De hidtil gældende Bestemmelser om Formaling og Baging forbliver indtil videre ved Magt, ligesom der heller ikke foreløbig ændres noget ved Brødkortene; dog vil man tillade en Forhøjelse af Rationerne for Folk, der har svært legemlig Arbejde.

Med Hensyn til Havren tillades indtil videre den hidtidige Ration af 3 kg daglig pr. Hest. Af det selvavlede Byg maa Landmændene til Kvægfoder kun beholde en Fjerdedel; har han ikke Brug for denne Mængde, skal den ogsaa overgives til K. G. V. Producenten af det til K. G. V. afgivne Korn faar Halvdelen af den hertil svarende Klidmængde tilbageleveret.

Under 13. Juli 1915 fastsattes Kornmaksimalpriserne, nemlig pr. 100 kg:

Hvede.....	34 østr. Kr.
Rug.....	28 — —
Byg og Havre.	26 — —

Disse Priser faar dog et mindre Tillæg, f. s. v. Kornet leveres tidlig paa Høsten, Rugen inden 16. Aug., Hveden inden 16. Sept. og Havren inden 1. Okt. For Klid gælder en Maksimalpris af 17 østr. Kr.

I Sammenligning med tidligere (se Side 57) er det en betydelig Nedsættelse af Maksimalpriserne.

Østerrigs Kødforsyning er blevet ordnet gennem 3 Forordninger af 8. Maj 1915. Den første af disse indskrænker Salget af raat og tilberedt Kød (af Okser, Kalve, Svin og Høns) til 5 Dage om Ugen; Bestemmelsen gælder dog ikke Salg af Pølser og frisk Lever, Nyrer og Hjærter. Den anden Forordning tillader kun Slagtning af Malke- og Avlskøer efter særlig Ansøgning.

En Bestemmelse, der er indført for at hindre, at Folk lokket af de høje Kødpriser skal slagte det værdifulde Kvæg. En tredje Forordning regulerer endelig Kvæghandelen. Opkøb af Kvæg maa kun foretages af Personer, der har særlig Tilladelse dertil, og de er forpligtet til at føre Bøger, hvori samtlige Handler er noteret; disse Bøger skal til enhver Tid være til Øvrighedens Eftersyn.

24. April 1915 blev der givet midlertidig Toldfrihed for Okser, Tyre, Køer, Ungkvæg, Kalve, fersk, saltet og røget Kød, Kødølser og Kødkonserves.

For at formindske de stigende Kødpriser søger Indenrigsministeriet at komme det saakaldte „Preistreiberei“ til Livs; og som saadant betragter Ministeriet Priser, der for Okser overstiger 1 østr. Kr. pr. kg Levendevægt, for Køer 80 Heller og for Svin 1.20 østr. Kr. Priserne i Januar 1915 var dog alle højere end de, som Ministeriet i Juli betragtede som Genstand for „Preistreiberei“.

For Sukker er i Østrig fastsat en Maksimalpris af 88^{1/2} østr. Kr. pr. 100 kg.

Kartoffelmaksimalpriserne, indført gennem Forordningen af 25. Decbr. 1914, blev ophævet d. 29. Juli 1915.

Ungarn.

Ungarn har i et og alt fulgt Østerrigs Eksempel, og de forskellige østerrigske Forordninger findes med de af de lokale Forhold nødvendiggjorte Ændringer næsten ordret i Ungarn.

I Ungarn fandt den første Beslaglæggelse af Kornforraadene Sted gennem en Lov af 15. Januar 1915. For den nye Høsts Vedkommende gælder ligesom i Østerrig en Lov fra Juni Maaned. Hele Ungarns Høst af Hvede, Rug, Byg og Havre beslaglægges af Staten. Men de Landbrugere, der melder sig inden 15. August, vil faa overladt til fri Anvendelse de til deres Bedrift (Sædekorn, Foderstoffer og Naturlønninger) og Husholdning nødvendige Mængder, nemlig af Brødkorn 18 kg pr. Maaned til hvert Medlem af Husholdningen. De, der høster mindre, end de bruger, samt enhver ungarsk Undersaat, der ikke er Landmand, kan indtil 15. September 1915 dække sit Bedrifts- og Husholdningsforbrug af Hvede,

Byg og Havre indenfor sit Herred, idet Landmændene af Brødkorn kan kræve indtil 18 kg, og enhver anden Forbruger indtil 10 kg pr. Hoved maanedlig. Kommuneforvaltningen, Forbrugsforeninger, offentlige Institutioner og større Virksomheder kan af Regeringen erholde særlig Tilladelse til at foretage Indkøb efter samme Maalestok.

De Kornmængder, der er nødvendige i den offentlige Interesse eller til Udførselsformaal, vil blive fremskaffet gennem et Krigskornselskab, der oprettes og stilles under Handelsministerens Overledelse og faar et af Regeringen udnævnt Forvaltningsraad. Selskabet faar en Aktiekapital af 20 Mill. østr. Kr., hvoraf Staten overtager Halvdelen, medens den anden Halvdel udbydes til Kommunerne, Landboforeningerne, Kornhandlerne og Møllerne. Aarsdividenden maa ikke overstige 5⁰/₀.

Faa Dage efter nævnte Lovs Udstedelse fastsattes gennem en Forordning af 23. Juni 1915 Maksimalpriser for Høsten 1915. Disse varierer efter de forskellige Landsdele og er højere for tidlig Levering. Til Eksempel er Prisen i Budapest pr. 100 kg fastsat saaledes:

	Hvedeprisen	Rugprisen
fra 10. til 21. Juli...	41 østr. Kr.	32 østr. Kr.
— 22. - 31. — ...	40 — —	31 — —
— 1. - 11. Aug..	39 — —	} 30 — —
— 12. - 21. — ..	38 — —	
efter 21. Aug.....	37 — —	

Maksimalprisen er fra 10. Juli for Byg 29 østr. Kr., for Havre 28 østr. Kr.¹⁾

Kødspørgsmaalet synes i Ungarn at være lige saa aktuelt som i Østerrig, og vi finder derfor bl. a. ogsaa i førstnævnte Land et Forbud mod at sælge og købe Kød Torsdag og Fredag.

¹⁾ Tidligere i H. t. Forordning af 28. Nov. 1914 (samme Dato som den østr. Forordn. vedr. Maksimalpriser) gjaldt for Budapest følgende Maksimalpriser: Hvede (73 kg Hektolitervægt): 41 østr. Kr., Rug (70 kg Hektolitervægt) 32.50, Byg 28, Havre 24 (Forordn. af 21. Decbr. 1914), alm. Majs 26, Majs („Cinquantino“) 28. Maksimalprisen paa Majs blev d. 31. Marts 1915 nedsat til 22.

England.

Bortset fra Sukkerindkøbene (se Nationaløkonomisk Tidsskrift Aargang 1914, Side 555) og Fastsættelsen af Salgspriser for Sukker har den engelske Regering ikke i større Omfang grebet regulerende ind. Paa et Møde i Underhuset den 11. Febr. 1915 meddelte Premierminister Asquith, under Debatten angaaende Priserne paa Fødevarer, at Regeringen ikke var stemt for Indførelsen af Maksimalpriser, ligesom Regeringen heller ikke fandt det tilraadeligt at opkøbe Hvedeforraad. Han ventede, at Prisen vilde gaa ned, og at der i en nær Fremtid vilde finde en forøget Hvedetilførsel Sted.

En Maaned efter disse Udtalelsers Fremkomst foretog den engelske Stat dog store Indkøb af Korn; fra midt i April 1915 meddeles det officielt, at Regeringen har besluttet ikke at foretage yderligere Indkøb af Hvede.

I Juni Maaned 1915 nedsatte Landbrugsministeriet en Komite til at overveje, hvilke Skridt der bør tages for at vedligeholde og forøge Produktionen af Fødevarer i England og Wales under Forudsætning af, at Krigen varer udover Høsten 1915.

Ligesaa vigtig som Ernæringsspørgsmaalet har Kulspørgsmaalet været. I Slutningen af Februar 1915 blev der nedsat en Regeringskommission, som skulde undersøge Kulminedriftens Betingelser under Krigen og skaffe et saadant Samarbejde mellem denne Industris Arbejdsgivere og Arbejdere, at den nødvendige Kulproduktion kunde sikres under Krigen, trods det store Antal Minearbejdere, som havde meldt sig under Fanerne. Nævnte Kommissions Betænkning forelaa i Juni 1915 som en Hvidbog. Heraf fremgaar det, at Kulproduktionen er indskrænket med 3 Mill. Tons maanedlig, saa at der selv i Betragtning af en formindsket Eksport vil komme til at mangle 12 Mill. Tons aarlig. For at raade Bod herpaa foreslog Kommissionen en Formindskelse af Antallet af spildte Arbejdsdage, af Ferie- og Hviledage samt en midlertidig Forlængelse af Arbejdstiden.

I denne Forbindelse kan nævnes det i Juli Maaned 1915 af Regeringen stillede Forslag om Indførelse af Maksimalpris paa Kul, saa længe Krigen varer. For-

slaget gik i Korthed ud paa, at Kulmineejerne ikke maa tage mere for Kul leveret ved Grubens Munding end 4 sh. pr. Ton over Prisen samme Sted paa samme Tidspunkt Aaret forud.

Forslaget vakte stor Modstand i Underhuset, hvor man fra forskellige Sider hævdede, at det betød et opsigtsvækkende Brud paa Frihandelsprincippet, ligesom det ramte en enkelt stor Industri, medens det lod andre Industrier drage Fordelen af Krigssituationen. Handelsministeren talte for Forslaget: England beherskede Kulpriserne og det var baade rigtigt og muligt at beskytte ikke alene de private Forbrugere, men ogsaa Industrien, Jernbaneselskaberne samt Marinen. Grubeejernes forøgede Udgifter var langt under 4 sh., saaledes at ogsaa de ved Forslaget vilde faa en god Avance.

Paa et enkelt Omraade har den engelske Regering rettet sin særlige Opmærksomhed, nemlig paa Landets Produktion af Krigsfornødenheder. I April 1915 blev nedsat en Komite med Lloyd George som Formand til at undersøge hele dette Spørgsmaal, og i Slutningen af Juni 1915 kunde Ministeren forelægge Parlamentet Forslag til en Ammunitionslov. Denne Lov stiller Fabrikker, der fremstiller Ammunition, under Statskontrol, Ejernes Fortjeneste begrænses efter en bestemt Skala, og Strejker og Lockouter i saadanne Virksomheder er forbudt.

For nylig har Regeringen offentliggjort Resultaterne af en i Juni 1915 afholdt Areal- og Kreaturtælling¹⁾, der udviser følgende karakteristiske Forskydninger i Sammenligning med tilsvarende Tællinger Aaret forud:

Arealets Benyttelse	1915 1000 Acres	1914 1000 Acres	Procentvis Forøgelse
Hvede.....	2 334	1 905	+ 22.5
Byg.....	1 524	1 871	- 18.6
Havre.....	4 148	3 878	+ 7.0
Kartofler.....	1 203	1 197	+ 0.5
Turnips.....	1 617	1 753	- 7.7
Runkelroer.....	500	515	- 3.0
Kløver.....	2 840	2 902	- 2.2
Permanent Græs..	6 420	6 490	- 1.1

¹⁾ Labour Gazette for September 1915.

Særlig Hvedearealet er steget, medens Bygarealet har været i stærk Nedgang. Roer og Græs er gaaet tilbage.

Kreaturbestanden er i det hele gaaet tilbage, som man vil se af nedenstaaende Oversigt:

	1915 1000 Stk.	1914 1000 Stk.	Procentvis Forøgelse
Heste benyttet i Landbruget.	1 214	1 320	— 8.0
Heste utilkørte { over 1 Aar	319	350	— 9.0
{ under 1 Aar	166	171	— 3.1
Ialt Heste.....	1 699	1 841	— 7.8
Køer og Kvier..	4 476	4 577	— 2.2
Andre { over 2 Aar..	2 218	2 327	— 4.7
Hornkvæg { fra 1 til 2 Aar	2 656	2 588	+ 2.6
{ under 1 Aar..	2 782	2 653	+ 4.8
Ialt Hornkvæg.	12 132	12 145	— 0.1
Tillægsfaar	11 305	11 222	+ 0.7
Andre Faar { over 1 Aar ..	5 390	5 038	+ 7.0
{ under 1 Aar ..	11 486	11 627	— 1.2
Ialt Faar.....	28 181	27 887	+ 1.1
Tillægssvin.....	438	493	— 11.2
Andre Svin.....	3 346	3 447	— 2.9
Ialt Svin.....	3 784	3 940	— 4.0

Frankrig.¹⁾

Den franske Regering har ligesaa lidt som den engelske fastsat Maksimalpriser. Indførselen har været fri, og da Frankrig i det store og hele kan brødføde sig selv, har man her med en vis Stolthed kunnet hævde, at der absolut ikke kunde blive Tale om Brødmangel, og at Hvedepriserne i Frankrig under Krigen har været lavere end andets.

Hvedepriserne i Paris har bevæget sig paa følgende Maade (i Francs pr. 100 kg); Side 448.

Til Trods for de lave Priser har Socialisterne opfordret Regeringen til at gribe regulerende ind, og de har blandt andet hævdet, 1) at den civile Øvrighed i Lighed

¹⁾ Adskillige Oplysninger findes i den officielle Kvartalsberetning: Bulletin de la Statistique générale de la France.

1. Juli 1914.....	26.50 à 27.50
29. Juli —	28.00 - 29.00
19. Aug. —	28.00 - 29.00
30. Sept. —	27.50 - 28.50
28. Okt. —	28.00 - 29.00
25. Nov. —	28.25 - 29.50
30. Dec. —	28.75 - 29.75
27. Jan. 1915.....	30.00 - 33.00
10. Febr. —	26.75 - 27.25
10. Marts —	30.50 - 31.50

med den militære bør have Ret til at beslaglægge Korn, 2) at der bør indføres Maksimalpriser paa Korn og Mel, 3) at Mindsteudmalingsprocenten bør være 75, og 4) at der bør indføres Kornimportmonopol til Fordel for Staten.

Regeringen er dog ikke gaaet med hertil, men under 6. Maj 1915 er der fastsat en Art Maksimalpris paa Hvede, idet Regeringen af Hensyn til den civile Befolkningens Forsyning med Korn har fastsat en Rekvisitionspris for Hvede af 32 Francs pr. 100 kg. Den 15. Oktober 1915 vedtog Deputeretkammeret uden Ændringer et fra Senatet tilbagesendt Lovforslag om Indkøb af Korn og Mel til Forsyning af den civile Befolkning. Lovforslaget stiller et Beløb af indtil 120 Mill. Frs. til Handelsministerens Raadighed til Indkøb ved Ekspropriation af Mel paa Basis af en Kornpris af højst 30 Francs pr. 100 kg.

Kødspørgsmaalét synes at volde større Vanskeligheder, idet Kreaturbestanden er gaaet kendelig ned, jfr. følgende Tal over Antallet paa forskellige Tidspunkter¹⁾:

	Før Krigen	31. Dec. 1914	1. Juli 1915
Hornkvæg.....	14 807 000	13 121 000	12 287 000
Faar.....	16 213 000	14 560 000	13 483 000
Svin.....	7 048 000	6 200 000	—

Man har søgt at fremme Indførselen af frosset Kød, og den franske Regering har bl. a. afsluttet en Overenskomst med den engelske om hver Maaned til Hæren at levere 20 000 Tons, ligesom den franske Rigsdag har vedtaget et Lovforslag, der aabner Adgang til Indførsel af

¹⁾ Tællingen 1. Juli 1915 indbefatter ikke de okkuperede Egne; ved Tællingen 31. Decbr. 1914 har man for disse Egenes Vedkommende regnet med samme relative Formindskelse som i det øvrige Frankrig.

120 000 Tons frosset Kød pr. Aar i ialt 5 Aar. Som Følge af Kød manglen er Kødpriserne steget meget stærkt.

Finland.¹⁾

Den obligatoriske Forskrift vedr. Udstedelsen af Maksimalpriser i Detailhandelen, som Generalguvernøren udfærdigede den 15. August 1914, blev fornyet og suppleret under 14. Oktober 1914. Guvernørerne har i stor Udstrækning benyttet sig af den givne Tilladelse og indtil Udgangen af Januar 1915 fandtes følgende Maksimalprislister:

Nylands Len	12
Åbo og Bjørneborg Len	33
Tavastehus Len	1
Viborg Len	1
St. Michels Len	9
Kuopio Len	14
Vasa Len	5
Uleåborg Len	5

En Del af disse Forskrifter indeholder en stor Mængde forskellige Varer — flere indtil 42 Varer — andre kun nogle ganske faa.

Da de fastsatte Maksimalpriser i flere Henseender afveg fra hinanden, og da det var ønskeligt at have en stadig Kontrol med de almindelige Livsfornødenheders Prisstigning, nedsattes i Oktober 1914 en „Kommitté vid Handels- och Industriexpeditionen“ med ovennævnte Formaal.

Komiteen har foretaget forskellige statistiske Indsamlinger over Priser, bl. a. paa Klæder og Læder, og har sammen med Repræsentanter for de større Smørforretninger drøftet Handelen og Eksporten af Smør. Det sidste Spørgsmaal er senere resulteret i en Forordning af 22. Decbr. 1914 om Handel og Eksport af Smør.

Forordningen indfører Maksimalpriser paa Smør i Detailhandelen (Salg i Partier under 50 kg); Priserne fastsættes en Gang om Maanedens af Handels- och Industri-

¹⁾ I „Arbetsstatistisk Tidskrift“ findes Oplysninger om „vissa åtgärder, vidtagna i Finland i anledning af krigsutbrottet.“

expeditionen og klassificeres efter Kvantiteten (5 Satser). Engrospriserne skal stadig være 5% lavere. Det saaledes solgte Smør maa ikke indeholde over 17 å 19% Vand, i modsat Fald skal det sælges under Navn af Vand-smør til en Pris, der er 25 penni lavere pr. kg; dog maa intet Smør sælges, der indeholder over 20% Vand.

Ethvert Mejeri, der vil eksportere Smør, er samtidigt forpligtet til at forsyne Forbrugerne i Omegnen. Iøvrigt maa Smørekspert kun drives af de Firmaer, som har meldt sig som Smørekspertører, og disse skal af deres Lagre være forpligtet til at levere Smør til Stedets Bagere og Høkere til Maksimalpriser. Først efter disse Fradrag maa det til Eksport afsete Kvantum udføres til en af de allierede Stater. Helt forbudt er al Eksport af Bondesmør (Modsaetningen til Mejerismør).

Sverige.¹⁾

De 60 000 Tons Hvede, som den svenske Stat paa Livsmedelskommissionens Opfordring havde købt i December Maaned 1914 (jfr. N. T. 1914, Side 550) viste sig langt fra at kunne strække til, og under 19. Febr. 1915 fik Kommissionen Bemyndigelse til at købe yderligere 30 000 Tons Brødkorn, der i April og Juni hver Gang blev suppleret med ekstra 60 000 Tons.

Hvede- og Rugprisen er i Løbet af Foraaret 1915 i Lighed med, hvad der skete i Efteraaret 1914, bleven fastsat gennem Overenskomster mellem Kommissionen og de større svenske Møllere.

Januaraftalen gaar som tidligere meddelt (N. T. 1915, Side 62) ud paa, at Møllerne fra 1. Februar og i det mindste indtil 1. April 1915 holder en Pris af 32½ Kr. for Hvedemel og 30½ Kr. for 85% Rugmel (alt pr. 100 kg), under Forudsætning af, at Staten stiller 30 000 Tons Hvede til en Pris af 25¼ Kr. pr. 100 kg til Møllernes Disposition.

Lignende Aftaler blev truffet i Marts og April Maaned

¹⁾ I de forskellige Hefter af „Sociala Meddelanden“ findes der ret udtømmende Oplysninger om „vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden“. Jfr. ogsaa Konsulatsberetning fra Stockholm i Meddelelser fra Udenrigsministeriet, Hefte III 1915.

paa et tilsvarende Grundlag: Møllerne overholder en bestemt Pris paa Melet, mod at Staten stiller et vist Kvantum Korn til Disposition til en bestemt Pris. Jfr. følgende Oversigt over de 3 Foraarsaftalers Bestemmelse for Hvedens Vedkommende:

Aftalens Gyldigheds- Periode	Den aftalte Hvedemels- pris pr. 100 kg	Statens Hvedelevering Kvantitet	Hvedepris
$\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{4}$ 1915	32.50 Kr.	30 000 Tons	25.25 Kr.
$\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ 1915	36.50 —	15 000 —	31.00 —
$\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{7}$ 1915	36.50 —	25 000 —	27.50 —

For Rugmelets Vedkommende blev der ikke truffet nogen Ordning ved Martsaftalen, men i H. t. Aprilaftalen lovede Møllerne at haandhæve en Rugmelspris for 90% Rugmel af 33 Kr. pr. 100 kg; til Gengæld skulde Staten i Juni Maaned levere Møllerne Rug til en Pris af under $27\frac{3}{4}$ Kr.

Hvad Brødpriserne angaar, har Sveriges Bagermesterforening under 21. April 1915 forpligtet sig til at sælge et særligt Brød til Produktionsprisen. Brødet, der fremstilles i Stykker paa $\frac{1}{2}$ og 1 kg, skal altid mindst indeholde 50% Hvedemel og højst 25% Kartoffelmel, medens Resten er Rugmel. Under Forudsætning af de daværende Raavarepriser fastsattes Prisen for nævnte Brød til højst 22 Øre for $\frac{1}{2}$ kg og 42 Øre for 1 kg.

For at konstatere Brødkornslagrenes Størrelse blev der i April 1915 foretaget en Forraadsopgørelse, og en lignende blev i H. t. kgl. Kundgørelse af 24. Aug. 1915 foretaget den 10. September for at konstatere de resterende Beholdninger af Høsten 1914.

Som meddelt (Side 61) blev den svenske Indførselstold paa Hvede og Rug ophævet i Tidsrummet fra 28. Decbr. 1914 til 31. Maj 1915; Udløbsfristen er senere gentagne Gange blevet udskudt, først til 31. Juli, senere til 31. Aug. og til 30. Sept.

Kornprisen i Stockholm (i Kr. pr. 100 kg) har i Løbet af 1915 bevæget sig paa følgende Maade:

	20. Jan.	24. Febr.	23. Marts	21. April	26. Maj	29. Juni	30. Juli	31. Aug.
Hvede	25.50	27.75	28.00	30.00	27.75	28.00	29.75	—
Rug	24.25	27.50	28.50	30.00	27.00	27.00	27.00	—
Byg	25.00	31.50	27.50	27.75	23.00	23.25	21.50	23.00
Havre	24.50	27.50	25.75	22.50	21.30	20.25	20.00	16.50

I Slutningen af August traf Regeringen en ny Aftale med Møllerne. Overenskomsten skal gælde en Maaned fra 6. September at regne og medførte et betydeligt Prisfald paa Rug- og Hvedemel. Hvedemelet gik ned med $4\frac{1}{2}$ Kr., Rugmelet med 2 Kr. 70 Øre pr. 100 kg. Samtidig har Livsmedelskommissionen rettet en Henstilling til Bagerierne om at lade Prisfaldet paa Melet komme Publikum til gode.

Foderstofimporten er i flere Henseender blevet understøttet og fremmet af Livsmedelskommissionen og har under Krigen hidtil været af samme Omfang som Aaret forud. Efter en Opgørelse for de første 9 Krigsmaaneder udgjorde Importen af:

	Aug. 1914— April 1915	Aug. 1913— April 1914
Majs	137 000 Tons	39 600 Tons
Klid.....	41 000 —	41 100 —
Oljekager	112 000 —	128 200 —
Andre Foderstoffer.	23 400 —	23 300 —

Som man vil se, har alene Majsimporten været ekstraordinær.

I denne Forbindelse kan nævnes, at Fragtsatserne paa den svenske Stats Jernbaner d. 24. April 1915 er nedsatte for Hø og Halm.

Foderstofpriserne (i Kr. pr. 100 kg) har i 1915 hidtil haft følgende Forløb:

	21. Jan.	25. Febr.	18. Marts	22. April	27. Maj	17. Juni	23. Juli	26. Aug.
Jordnødkager ...	23.00	25.50	24.50	24.00	23.50	24.50	26.00	26.00
Bomuldsfrøkager.	21.50	23.50	22.00	20.00	19.00	21.00	22.00	20.50
Melasse.....	17.50	17.50	17.50	17.50	16.00	16.00	18.00	18.00
Hvedeklid.....	20.50	22.50	22.50	20.00	16.50	17.00	19.50	19.50

Af Frygt for en for stærk Formindskelse af Svinebestanden gennem en forceret Slagtning af Svin henstillede Kommissionen under 4. Maj til Regeringen, at den burde forbyde Slagtning af drægtige Søer og Svin under 80 kg levende Vægt. Rigsdagen vilde dog ikke vedtage nogen Forordning i saa Henseende. Derimod blev der under 8. April 1915 udstedt Udførselsforbud for Svin.

Med Hensyn til Flæsk har man søgt at tilvejebringe

en Ordning mellem de ledende Slagterier for at sikre Hjemmemarkedet det nødvendige Forbrug, og i Slutningen af September 1915 bestemte den svenske Regering, at Eksportslagterierne skal holde en Tredjedel af deres ugentlige Flæskeproduktion tilbage til Raadighed for det hjemlige Marked; der maa i det hele ikke eksporteres over 400 000 kg Flæsk ugentlig.

Under 30. Aug. 1915 har man udstedt et almindeligt Udførselsforbud for levende Kvæg af enhver Art ligesom for alle Slags Konserves, Pølser samt fersk røget og saltet Kød af Faar, Heste og Kvæg. Aarsagen til Forbudet var Frygten for en for stærk Nedgang i Landets Kreaturbestand; for Hornkvæg var Nedgangen allerede i Juli 1915 6% sammenlignet med Forholdene før Krigens Udbrud, jfr. nedenfor. Iøvrigt var der allerede under 8. April 1915 udstedt Udførselsforbud for Okser.

Hensigten med de nye Bestemmelser er dog ikke at udelukke enhver fremtidig Eksport af de omhandlede Varer. Det er tvertimod stillet i Udsigt, at Dispensationer i ret udstrakt Omfang vil blive bevilget, og der er netop med det for Øje under Levnedsmiddelkommissionen oprettet en saakaldt Varuförmedlingsbyrå, som har faaet den Op-gave dels at ordne Salget indenfor Landets Grænser af Forbudsvarerne, dels at udstede Eksporttilladelse for disse. Eksportøren skal indgive Ansøgninger om Eksporttilladelse til Bureauet, der samtidig fra de lokale Levnedsmiddelkommissioner, fra Forbrugsforeninger og andre af Kommissionen godkendte Rekvirenter modtager Meddelelse vedrørende de Mængder, som de maatte ønske til Købs. Paa dette Grundlag bestemmes, hvorvidt Eksportøren skal levere til Hjemmemarkedet eller han maa udføre. For saadanne Varer fastsættes og offentliggøres hver Maaned bestemte Priser gældende for den følgende Maaned; Bureauet fremkommer med Forslag om Prisens Højde i Forbindelse med en i det Øjemed af Kommissionen valgt Repræsentant af vedkommende Varers Producenter.

Man mener herigennem at have tilvejebragt den fornødne Garanti for, at Eksportforretningens berettigede Krav bliver imødekommet samtidig med, at man har varetaget Forbrugernes Interesser.

Nævnte Bureau skal ikke alene beskæftige sig med

Kvæg og Kød, hvorfor der som ovenfor nævnt er udstedt Forbud, men ogsaa med Æg, hvis Udførsel tidligere er bleven forbudt (under 16. Juni 1915). I denne Forbindelse kan nævnes, at der den 22. September 1915 er udstedt Udførselsforbud for Ost og den 19. Oktober for Mælk og Fløde. Den 20. Oktober 1915 er udstedt Forbud mod Eksport af Smør, som ikke er forsynet med den svenske Smørkontrols Mærke: Runemærket

Angaaende Tilbagegangen i Kreaturbestanden er der for nylig offentliggjort en Række interessante Tal, idet der af det statistiske Centralbureau d. 6. Juli 1915 blev foretaget en Række Stikprøver rundt om i Riget. Hovedresultatet er følgende:

		Beregnet Antal Kreaturer i 1000 Stk.		Tilvækstprocent
		Sommeren 1914	Sommeren 1915	
Heste	over 3 Aar..	525	535	+ 1.7
	under 3 Aar.	118	122	+ 3.1
Ialt Heste		643	657	+ 2.0
Okser		99	86	- 13.7
Tyre		48	43	- 12.2
Køer		1 872	1 790	- 4.4
Ungdyr og Kalve		952	877	- 7.9
Ialt Hornkvæg.....		2 971	2 796	- 5.9
Faar og Lam.....		1 141	1 114	- 2.4
Geder		110	115	+ 5.0
Svin.....		1 234	940	- 23.9
Fjerkræ		5 874	5 962	+ 1.5

Norge.¹⁾

Fastsættelsen af Maksimalpriser, der som nævnt (Nationaløk. Tidsskrift 1914, Side 545 ff.) i stort Omfang fandt Sted i August Maaned 1914, var en ekstraordinær Foranstaltning, som man mente var nødvendig for at regulere Priserne paa de vigtigste Livsfornødenheder, ligesom man ved at kunne ekspropriere Varerne til Maksimalpriserne saa sig i Stand til at iværksætte en jævn Fordeling og at forebygge, at enkelte Egne kom i ligefrem Nød. Efter-

¹⁾ En Del af de ovenfor meddelte Oplysninger er taget fra den norske Provianteringskommissions første Beretning, der omfatter Tiden indtil 1. Marts 1915.

haanden som Forholdene bedrede sig og der kom ny Tilførsel til Landet, blev Maksimalpriserne mindre nødvendige, og de blev alle ophævede i Løbet af Eftersommeren 1914, de sidste d. 5. Oktober. Den nedsatte Provianteringskommission vedblev dog at føre Kontrol med Priserne, og det var vedblivende paalagt Importørerne at holde Kommissionen à jour med Indførselen og Indkøbene fra Udlandet¹⁾.

I Stedet for den ophævede Brødmaksimalpris d. 5. Oktober blev det fastsat, at Rugbrød og Husholdningsbrød for Fremtiden skulde sælges efter Vægt. I Januar Maaned 1915 var Brødpriserne dog igen steget betydeligt, hvorfor man atter fra 25. Januar indførte en Maksimalpris for Brød leveret fra Bageriets egen Butik, nemlig af 35 Øre pr. kg for Almindeligt Husholdningsbrød og 30 Øre for Grovbrød. Allerede en Uge efter kunde man dog igen ophæve nævnte Pris, idet „Bagerne begyndte en fri Konkurrence i Brødsalget“.

En af Provianteringskommissionens første Opgaver var iøvrigt at indhente Oplysning hos Amtmændene om de forhaandenværende Forraads Størrelse og at sørge for en passende Fordeling heraf; i enkelte Tilfælde, hvor Kommissionens Anmodning om Levering ikke blev efterkommet af de Handlende, benyttede man sig af Ekspropriation.

Da Krigen udbrød, var der kun smaa Beholdninger af Korn og Mel i Norge, særlig i den vestlige og nordlige Del af Landet, og Kommissionen begyndte derfor allerede d. 12. Aug. 1914 at indkøbe Korn paa Statens Regning. Fra nævnte Dag og til 15. September blev der efterhaanden indkøbt 25 700 Tons Korn og 5 200 Tons Hvedemel, et Forraad, der igen blev overladt til Kommunerne paa den Betingelse, at Kornet blev lagret som en Art Reserve.

Fra 25. Aug. begyndte atter det private Initiativ at gøre sig gældende, og der blev af private Handlende inden 28. Nov. 1914 indkøbt 169 000 Tons Korn og 58 000 Tons Mel. Senere begyndte Staten dog igen sine Kornindkøb, da den frygtede for, at der ellers ikke vilde blive indført Korn nok, og fra 27. Nov. til 1. Marts 1915 har

¹⁾ I Kristiania fastsatte Byens Provianteringsraad fra 1. Oktober 1915 i Samarbejde med Købmændene Maksimalpriser for de vigtigste Fødemidler.

Kommissionen indkøbt 40 900 Tons Korn og 11 400 Tons Hvedemel.

I det hele viser Statistiken, at den norske Kornindførsel har været betydeligt mindre i 1914 end Aaret forud, nemlig:

	1913	1914
Hvede.....	22 005 Tons	46 532 Tons
Hvedemel.....	67 532 —	69 958 —
Rug.....	190 817 —	142 777 —
Rugmel.....	52 993 —	33 883 —
Havregryn	4 666 —	3 987 —
Byg.....	83 857 —	81 174 —
Majs.....	28 853 —	40 229 —
Ialt	450 723 Tons	418 540 Tons

Da hertil kommer, at Høsten i 1914 for Norges Vedkommende bragte et Deficit af 45 000 Tons, har man maattet undvære en ikke ubetydelig Kornmængde.

Det af Staten indkøbte Korn blev som bemærket igen solgt til Kommunerne som Reservelagre, dels fordi det var vanskeligere for Staten at skaffe Lagerplads, dels fordi Staten havde Brug for Pengene til andre Formaal. Kornet blev for September—Oktober 1914 solgt til følgende Priser pr. 100 kg brutto inklusiv Sæk frit om Bord fra Lageret:

Amerikansk Byg	21.00 Kr.
— Hvedemel	31.00 —
Hel Hvede	22.50 —
Dansk Byg	21.00 —

Det lykkedes ogsaa at faa de fleste Kommuner til at foretage de fornødne Indkøb, derimod viste Møllerne og Melimportørerne sig mindre villige til at gøre saadanne Indkøb og opmagasinere dem. Først i Juni Maaned 1915 lykkedes det at bringe Forhandlingerne mellem Staten, Møllerne og Grossisterne angaaende Landets Kornforsyning til en Afslutning. Og det forlyder¹⁾, at Grossererne har tilbudt Staten til enhver Tid at holde paa Lager 200 000 Tønder Korn og Møllerne 40 000 à 50 000 Tons, mod at Staten garanterer for ethvert Tab ved denne Foranstaltning.

Landets Kornforsyning har i det forløbne Krigsjaar været det staaende Emne i Norge, og vi kan i saa Hen-

¹⁾ Dagbladet „Børsen“ for 2. Juli 1915.

seende henviser til et stort Møde, der paa Initiativ af norsk Landsforbund blev afholdt i Kristiania den 14. Decbr. 1914. Man vedtog her følgende Retningslinjer:

1) Faren for Landets nuværende Afhængighed af Udlandet m. H. t. Kornforsyningen er bleven aabenbar. I denne Henseende maa der ske en Forandring. Korn er en Livsfornødenhed. Med en Livsfornødenhed maa Nationen saavidt mulig være selvhjulpnen af egen Avl. Kornavlens maa derfor stilles i første Række i den nationale Omsorg.

2) Man henstiller til Regeringen at sørge for en paa-skyndet fortsat Indførsel.

3) Kornmagasineringen bør snarest mulig fremmes.

I Trontalen ved Stortingets Aabning d. 12. Januar 1915 bebudedes Forslag om Nedsættelse af en Kommission til Behandling af Spørgsmaalet om Landets Kornforsyning samt om Statsmonopol for Indførsel af Korn og Mel; og i Statsraadet den 19. Juli blev der fremsat et Regeringsforslag til Stortinget om ekstraordinære Foranstaltninger til Korn dyrkningens Fremme og Landets Forsyning med Korn. Forslaget gik ud paa Indførelse af Eneret for Staten til Indførsel af Korn og Mel (Kornmonopol), samt en Bevilling af $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. som Bidrag til Kommuner til Anskaffelse af Kornmagasiner.

I Følge Landbrugsdepartementets Proposition angaaende nævnte Spørgsmaal mente man at opnaa følgende Fordele ved Kornmonopolets Indførelse:

1) Den indenlandske Kornavl vil ophjælpes. Staten kan dels opkøbe indenlandsk avlet Korn til forud bestemte Priser, dels hver Vinter fastsætte Minimumsudsalgsprisen paa det indførte Korn for indtil et Aar fremover, og Kornproducenterne herhjemme kan indrette sig derefter. De vil opnaa den meget væsentlige Fordel, at Kornpriserne paa vort hjemlige Marked bliver langt stabilere end nu.

2) Spørgsmaalet om at støtte Landbruget ved Told paa Korn og Mel vil bortfalde eller komme i en væsentlig anden Stilling, idet man ved et Monopol vil opnaa den store Fordel, at kun det hjemmeavlede Korn fordyres, mens Told fordyrer alt — baade det indførte og delvis ogsaa det hjemmeavlede.

3) Spørgsmaalet om Reserverlagre af Korn vil faa sin heldigste Løsning derved, at Staten kan bygge Magasiner

umiddelbart i Forbindelse med Mølleanlæggene, hvorved Kornets Rullering vil kunne finde Sted praktisk talt uden anden Udgift end Rentetabet af det i Lagrene liggende Pengeudlæg.

4) Oprettelsen af Kornmagasiner vil have sin Betydning i de Bygder, hvor der avles Korn til Salgs, idet disse vil kunne tjene som Opsamlingssted for det Korn, som agtes solgt. Dette vil i Magasinerne kunne underkastes Rensning, Tørring og Sortering til Fremstilling af en god, brugbar Salgsvarer.

5) Man vil undgaa det Samfundsonde som ligger deri, at private Spekulanter kan benytte sig af farefulde Omstændigheder, Trustdannelser o. lign. til at skrue Priserne op og berige sig utilbørlig. Staten vil ikke beregne sig Fortjeneste, men kun lade Monopolet bære sine egne Udgifter og oplægge et Regulerings- eller Reservefond.

6) Den Stabilitet i Priserne som Monopolet vil skabe vil ogsaa komme Konsumenterne tilgode. Nu er Forholdet, at enhver Prisstigning omtrent straks virker paa Brødpriserne. Et Prisfald derimod virker altid langsommere.

7) Ved Indkøb af forholdsvis saa store Partier, som der her vil blive Spørgsmaal om, maa man antagelig kunne vente gode Købevilkaar.

8) Et Monopol vil i det Hele styrke Landbrugets Stilling, fremme Jordbrugernes Interesser og derved styrke den nuværende Samfundsordning, som væsentlig er bygget paa privat Ejendomsret til Jorden.

Forslaget om Indførelsen af Kornmonopol blev til Lov under 20. Aug. 1915 under Titlen „Lov om Foranstaltninger til at sikre og ordne Landets Forsyning med Livsfornødenheder“. Efter nævnte Lov kan Kongen indtil videre træffe Bestemmelse om:

- a) Eneret for Staten til Indførsel af saadanne Varer (nemlig Madvarer-, Brændsels- og Belysningsmidler samt Foder og Gødning).
- b) Kommuners Anskaffelse og Lagring af saadanne Varer.
- c) Varernes bedst mulige Udnyttelse.
- d) Anmeldelse af Forraad og Indkøb af saadanne.
- e) Afstaaelse til Staten af Ejendomsret eller anden Raadighed over fast Ejendom, Skib, Maskiner, Varer og andet Løsøre.

Som man vil se giver Loven Kongen Ret til at indføre Kornmonopol, men denne Adgang vil man dog kun benytte sig af, hvis det ikke paa anden Vis lykkes at træffe Aftaler med Møllerne og Importørerne om Landets tilstrækkelige Forsyning med Korn.

Foruden af Korn havde den norske Stat omkring Nytaar 1915 foretaget Indkøb af tysk og østerrigsk Sukker, saaledes at Statens Lagerbeholdninger af Sukker d. 1. April 1915 udgjorde c. $10\frac{1}{2}$ Mill. kg.

Det saaledes indkøbte Sukker blev af Staten igen udbudt til Salg i Begyndelsen af Aug. 1915, og der blev herfor fastsat følgende Priser:

Farin Kr. 55 pr. 100 kg brutto for netto inkl. Sæk.

Crushed Kr. 59 pr. 100 kg brutto for netto inkl. Sæk.

Raffinade Kr. 61 pr. 100 kg brutto for netto inkl. Sæk.

Raffinade Kr. 61 pr. 100 kg netto (Kasser à 50 og $50\frac{3}{4}$ kg).

For Købere, som bor udenfor de Byer, hvor Kommissionen har Lagre af Sukker, bliver Varen leveret frit om Bord eller frit paa Jernbanevogn det Sted, hvorfra det sendes.

Allerede et Par Uger tidligere fra midt i Juli var der i Norge blevet fastsat Maksimalpriser paa Sukker, nemlig fra 52 til 62 Øre pr. kg i Engrospris og fra 62 til 68 Øre pr. kg. i Detailpris¹⁾.

Omkring Nytaar fremkom samtidig med Statens Sukkerindkøb Meddelelsen om Indførelsen af et Statssukkermonopol, hvad der i Handelskredse vakte stor Misfornøjelse og blev anset for uforment, da der allerede fra privat Side var foretaget Skridt til Oprettelse af et Reservelager af Sukker; der var saaledes tilvejebragt en Aktiekapital paa $\frac{1}{4}$ Mill. Kr., og man havde sikret sig de fornødne Laanemidler for at opkøbe 20 Mill. kg Sukker.

Spørgsmaalet om et Statssukkermonopol staar i Forbindelse med den norske Regerings Ønske om i det hele at sikre Landets Forsyning med Levnedsmidler, jfr. den ovennævnte Lov af 20. Aug. 1915.

¹⁾ Ogsaa af Kul og Koks foretog Staten i Aug. 1914 og Marts 1915 forskellige mindre Indkøb. Efter Anmodning fra Ministeriet skal Kommissionen foretage Indkøb af Kul og Koks for Vinteren 1915—1916 til de offentlige Institutioner, som faar deres Forsyning over Kristiania.

Efter Krigens Udbrud er Norges Sildeeksport steget voldsomt og udgjorde f. Eks. i første Halvaar af 1915 ca. $1\frac{1}{3}$ Mill. Hektoliter mod ca. $\frac{1}{3}$ Mill. Hektoliter i sidste Halvdel af 1914, et Forhold, der medførte en stærk Prisstigning og en utilstrækkelig Forsyning af Hjemmemarkedet. Midt i September 1915 er der derfor gennem en kongelig Resolution udstedt Udførselsforbud for saltede Fedesild af alle Mærker fangne efter 1. Juli 1915; Forbudet gælder fra 20. September og indtil videre, med mindre vedkommende Eksportør godtgør, at han til Dækning af det indenlandske Forbrug har tilbageholdt et vist Kvantum, som indtil videre fastsættes til 10⁰/₀ forholdsvis af alle Mærker af de Partier, som udføres.

Det tilbageholdte Kvantum skal stilles til Disposition for indenlandsk Forbrug til de Priser, som Provianteringskommissionen bestemmer. Disse Priser er pr. Tønde af Vægt 90 kg netto:

Kr.	pr. Tønde	Størrelse	Stk.	pr. kg
— 39.25	—	7 à 8	—	—
— 39.25	—	8 à 9	—	—
— 36.75	—	9 à 10	—	—
— 34.25	—	10 à 11	—	—
— 31.75	—	13 à 15	—	—
— 29.25	—	16 à 18	—	—
— 26.75	—	20 à 22	—	—
— 24.25	—	23 à 25	—	—

Til Slut skal nævnes en Lov af 17. Aug. 1915 om Adgang for Stat og Kommune til at drive Handel med visse Slags Varer. Den norske Provianteringskommission har henledet Kommunernes Opmærksomhed paa denne deres Ret til at oprette midlertidige Udsalg af Kød, Flæsk, Fisk og Mælk og tilføjer: „Dersom Kommunerne for at gennemføre disse Foranstaltninger trænger til Lokaler eller lignende, som ikke kan faas ved mindelig Ordning, maa Kommunen henvende sig til Staten, som da med Hjemmel af Loven af 20. Aug. 1915 (jfr. ovenfor) kan kræve Adgang til Ejendom eller Brug af Grund, Bygninger og Løsøre“. Dog skal denne Ordning kun være en Nødhjælp, hvis det ikke lykkes de lokale Provianteringskommissioner at træffe Overenskomster med enkelte eksisterende Forretninger om at holde faste Priser for de 4 ovennævnte

Varer, en Fremgangsmaade, hvorved man undgaar Fastsettelsen af Maksimalpriser.

Paa Grund af de stærkt stigende Smørpriser i Oktober Maaned 1915 blev der nedsat en særlig Kommission, der anbefalede Udstedelsen af et Udførselsforbud, dog saaledes at der blev givet Departementet Tilladelse til at udfærdige Dispensationer; og den 18. Oktober forbød en kgl. Resolution Udførselen af Smør.

Schweiz.

Det schweiziske Kornindførselsmonopol (se Side 65) er blevet efterfulgt af en af Staten organiseret Kvægindførsel. Kvægpriserne i Schweiz er under Krigen steget meget betydeligt, og fra mange Sider blev det i Løbet af Foraaret hævdet, at det eneste Middel til at undgaa en virkelig Kød nød var en Forøgelse af Kvægindførselen fra Udlandet.

Hvad Prisstigningen angaar, anføres følgende Kvægpriser pr. 100 kg (i Frcs.):

	Juni 1914	April 1915
Okser.....	102 à 112	120 à 130
Tyre.....	91 à 99	110 à 120
Stude.....	104 à 111	120 à 130
Køer.....	31 à 93	110 à 120
Svin.....	126	230

Allerede i Begyndelsen af Foraaret 1915 søgte Forbundsraadet at fremme Indførselen af Slagtekvæg, men uden store Resultater, da samtlige Nabolande havde Udførselsforbud, og da den oversøiske Transport var vanskelig og dyr. I Maj Maaned lykkedes det Regeringen at faa truffen en Aftale med Italien om Import af Kvæg (jfr. nedenfor), og for nu at faa dette Kvæg ligeligt fordelt over Landet, besluttede Forbundsraadet under 4. Maj at organisere Importen af Slagtekvæg paa lignende Maade som Tilfældet var med Kornimporten. Regeringen oprettede i dette Øjemed et særligt Kontor, hvis Indkøb helt og holdent skulde rette sig efter Importmuligheden; i hvert Fald skulde det gøre alt for at fremme Kvægtilførselen. Bureauet skal

vedblive, indtil Privathandelen er i Stand til at indføre tilstrækkelige Mængder¹⁾).

Kvæg og Korn har dog ikke været de eneste Varer, som man har manglet i Schweiz. Omgivet af lutter krigsførende Magter har den schweiziske Udenrigshandel lidt meget. Betegnende for Vanskeligheden ved Indførselen er saaledes en d. 7. Maj 1915 mellem den schweiziske og italienske Regering afsluttet Overenskomst om den gensidige Vareudveksling. Italien skal i Henhold hertil maanedlig tillade udført til Schweiz: 400 Stk. Slagtekvæg, 110 000 kg Pølser, 100 000 kg Fjerkræ, frisk Fisk uden Begrænsning, 10 000 kg Fiskekonserves, 1 200 Svin, 20 000 kg Æg o. s. v.; til Gengæld skal Schweiz tillade udført til Italien: Avlskvæg af samme samlede Vægtmængde som de modtagne 400 Stk. Slagtekvæg, 120 000 kg Celluloid, 250 Vognladninger Træ samt Farver, Salt o. s. v. Varerne maa kun bruges i de respektive Lande. En lignende Ordning synes at være truffen med Østerrig, hvortil Schweiz tillod Udførsel af 1 Vognladning kondenseret Mælk for hver 3 Vognladninger Sukker, som den modtog.

Ogsaa fra privat Side har man gennem Sammenslutninger arbejdet paa at ordne og regulere Indførselen af forskellige Varer. Der er saaledes i Løbet af Foraaret 1915 i Schweiz dannet en hel Række Indførselssyndikater, 22. Februar: Foreningen til fælles Indkøb af Kopper, 23. Febr.: Chokoladefabrikernes Importkontor, 2. Marts: Syndikatet for Indførsel af Raastoffer, 17. Marts: De schweiziske Margarinefabrikanters Indkøbsforening, 4. Maj: Importforeningen til Fremskaffelse af Garvestoffer o. s. v.

¹⁾ Et Lands Kvægforsyning staar i Forbindelse med dets Læderforsyning. Da Indførselen af Læder var meget ringe, bestemte Forbundsraadet i Marts 1915 for at faa gode Huder, at Kalvenes Aldersslagtegrænse, der i Nov. 1914 var fastsat til 2 Uger, skulde hæves til 5 Uger. Den herved forarsagede forøgede Kødproduktion skulde overtages af Hærledelsen.

Ogsaa Foderspørgsmaalet spiller en afgørende Rolle for Kvægforsyningen. Med Henblik paa den herskende Mangel af Foderstoffer blev det under 8. Marts 1915 paabudt Møllerne ved Formaling af Brødkorn at udskille „Mastmelet“ fra Klidet. Da Hvedeklidprisen var 17½ Francs, fastsattes „Mastmelet“ til 20½ Francs pr. 100 kg; i Detailsalg blev et Tillæg af 2 Centimer pr. kg tilladt. Møllerne skal i første Række udføre direkte Bestillinger fra Kvægejerne; „Mastmelet“ maa udelukkende anvendes til Svin.

Midt i Maj Maaned 1915 tog Forbundsraadet under Overvejelse, om man ikke kunde forene alle de nævnte Importforeninger til en stor schweizisk Importorganisation, til en „Einfuhrtrust“ i Lighed med den hollandske (se Side 66); og midt i September 1915 resulterede Forhandlingerne mellem den schweiziske Regering og Fireforbundsmagterne i Oprettelsen af en saadan Trust¹⁾.

Ogsaa Vanskelighederne m. H. t. den schweiziske Udførsel har skabt forskellige private Nyorganisationer. Karakteristisk er særlig Ordningen af Osteudførselen. De forskellige i Osteeksporten interesserede Parter har dannet et Slags Andelsselskab under Navnet „Genossenschaft schweizerischer Käseexportfirmen“ med Hovedsæde i Bern. Selskabet, der i Almindelighed betegnes ved G. S. K., skulde oprindeligt opløses efter et Aars Forløb, men vil efter senere Bestemmelse blive fortsat under hele Krigstiden. En Del af Overskudet tilfalder Staten, der anerkender G. S. K. som Landets vigtigste Osteeksportør. Hele Osteudførselen blev nærmere ordnet fra 1. April 1915. Udførselstilladelse for Ost gives kun til a) G. S. K. og til b) andre i Schweiz hjemmehørende Eksportfirmaer, der for egen Regning i de sidste 2 Aar forud for Krigens Udbrud har udført Ost og erhvervet sig en Kundekreds, hvis Forbrug man ogsaa for Fremtiden vil dække. Samtlige Eksportører, baade G. S. K. og de øvrige, skal holde tilstrækkelige Lagre til Forsyning af det indenlandske Forbrug og skal sælge Osten til bestemte af Regeringen fastsatte Priser, ligesom Regeringen hver Uge fastsætter hvor store Mængder, der maa udføres i den følgende Uge.

Principet kun at give Udførselstilladelse til de Firmaer, der ogsaa var Eksportfirmaer før Krigens, er af Regeringen blevet bragt i Forslag m. H. t. Frugteksporten, samtidig med at Hovedmængden af den schweiziske Frugtavl forbeholdes Indlandet. Til Ordning af Frugthandelen er foreslaet nedsat en Kommission, der ogsaa skal fastsætte Engrospriser for Frugt.

Vanskelighederne for Udenrigshandelens Vedkommende har naturligvis i høj Grad bragt Priserne i Vejret, og efter

¹⁾ Nærmere Oplysninger om nævnte Trust findes bl. a. i Dagbladet „Børsen“ for 19. Oktober 1915 og „Kommersiella Meddelanden“ for 15. Oktober 1915,

Undersøgelser over Prisstigningen er Forbruget af Fødevarer for en Familie paa 2 Voksne og 3 Børn under 10 Aar steget paa følgende Maade:

Juni 1914:	1 043. ⁸⁸	Frcs.
Sept. 1914:	1 071. ¹²	—
Decbr. 1914:	1 120. ³³	—
Marts 1915:	1 189. ³⁶	—
April 1915:	1 237. ¹⁰	—

En Prisstigning siden Krigens Begyndelse af $18\frac{1}{2}\%$.

I Juli 1915 har de schweiziske Byer derfor endelig sluttet sig sammen og dannet et Kommunalforbund for Fødevarerforsyning, der skal have følgende nærmere specificerede Opgaver:

1. En Regulering af Fødevarepriserne gennem Forbundsraadets og de kantonale Forskrifter, saaledes at der tages Hensyn til Høstens Størrelse, Produktionsomkostningerne og en passende Fortjeneste.
2. At bekæmpe al Aagren med Fødevarer.
3. At foretage Salg af Fødevarer og Brugsgenstande, for saa vidt en Kommune ønsker det, og for saa vidt det er muligt.

Holland¹⁾.

Straks ved Krigens Begyndelse d. 10. Aug. 1914 nedsattes en kgl. national Hjælpekomité — Koninklijk National Steuncomité 1914 — som Mellemed mellem Regeringen og Industrien og Handelen og med det Formaal at vejlede Regeringen m. H. t. forskellige nødvendige Forholdsregler. Komiteen var dannet paa privat Initiativ og modtog store Pengegaver fra Private.

Den delte sig straks i 4 Afdelinger, en til Behandling af Indførselen af Kul og Raavarer til Industrien, en til Behandling af Landbrugsspørgsmaal, en for Fiskeriet og en for at lindre Nøden. I Januar 1915 blev de to førstnævnte Komiteer mere selvstændige og blev sideordnet

¹⁾ I de forskellige Numre af Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek findes „beknopt overzicht van de voornaamste maatregelen, genomen in verband met de oorlogscrisis“.

med Hjelpekomiteen. Den til Behandling af Landbrugs-spørgsmaal nedsatte Afdeling blev saaledes omdannet til en Commissie voor de voeding van mensch en dier.

Angaaende Brødspørgsmaalet kan foruden Opfordringen af 20. Oktober 1914 til Borgmestrene om at opkøbe Rug og Hvede (se Side 66) nævnes, at Regeringen under 21. Nov. opfordrede Borgmestrene til at overveje, om der ikke burde indføres et Paabud om at blande Rugen med Hvede, da Efterspørgselen efter Rug var større end Udbudet, og d. 19. Januar 1915 gik Regeringen et Skridt videre og paabød, at Rugbrød skulde iblandes et ligesaa stort Kvantum Hvede som Rug. Denne Bestemmelse blev dog igen ophævet nogle Maaneder efter, d. 15. April.

Kornindførselen til Holland var iøvrigt overmaade knap i de første 5 Krigsmaaneder, hvad der blandt andet vil ses af følgende Tal over Indførselen i Aarene 1913 og 1914 (udtrykt i 1 000 Tons):

	1913	1914
Rug	554	300
Hvede	2 018	1 354
Byg	817	442
Havre	512	285
Majs	743	425

Under 24. April 1915 udstedte Ministeren for Landbrug, Industri og Handel et Cirkulære, der bl. a. ordnede Brødspørgsmaalet.

Usigtet Hvedebrød skal kunne faas til en Pris, Ministeren bestemmer, foreløbig til 12 Cts. pr. kg og usigtet Hvedemel til en Pris af 16 Cts. pr. kg for Folk, som plejer at bage i Hjemmet. Der skal i dette Øjemed af Ministeriet stilles Kommunerne usigtet Hvedemel til Disposition til saaledes lokalt afpassede Priser, at Priserne for usigtet Brød kan blive 12 Cts. pr. kg. Kommunalbestyrelserne, hvis Hjælp Ministeren paakalder, maa føre nøje Tilsyn med, at Bagerierne bruger dette Mel efter dets Hensigt. Kontrollen maa indrettes efter lokale Hensyn, men bifaldes af Ministeren. Adgangen til at købe det billige Brød er fri for alle.

For Rugbrødets Vedkommende bestemmes, at den nedsatte Rugkommission fra 1. Maj skal levere Kommunerne

den af Staten beslaglagte Rug til en Pris af 9 Gylden pr. 100 kg¹⁾. Den af Kommunerne beslaglagte Rug skal af Ministeriet kunne udbydes til den i April gældende Pris. Brødsprisen skal for hver enkelt Provins fastsættes af Ministeren, som ogsaa bestemmer Brødets Sammensætning m. v. Prisen er ingen Maksimalpris, men den Pris til hvilken Brødet skal sælges²⁾. Ministeren anmoder Kommunerne om ved Politiforanstaltninger at forhindre, at Rug eller Rugbrød bruges til Foder. Skulde det vise sig, at dette ikke desto mindre sker, kan saadanne Kommuner berøves Begunstigelserne.

Brødkort og Melkort skal indføres for dem, der ønsker at gøre Brug af Lejligheden til at købe usigtet Hvedebrød og Hvedemel. Brødkortene skal give Ret til Køb mod kontant af $\frac{1}{2}$ kg pr. Dag for hver Person i en Husstand. Melkortene skal give Adgang til Køb af 350 gr pr. Dag pr. Person. For den nøjere Kontrol hermed træffes særlige Bestemmelser.

Smørudførselen kontrolleres af Rijks-Centraal Bureau voor den Uitvoer van Boter og er begrænset til 70% af Produktionen (se Side 67). For hver Maaned fastsættes Maksimalpris paa indenlandsk Smør. Engrosprisen i Decbr. 1914 og Januar 1915 var saaledes 1.55 Gylden pr. kg i Pakninger af 50 kg, i Marts og April 1.45, i Maj 1.35, i Juni, Juli og August 1.40 o. s. v.; Detailprisen i Decbr. 1914 og Januar 1915 var 1.75 Gylden pr. kg, i Marts og April 1.65, i Maj 1.55, i Juni, Juli og August 1.60 o. s. v.

Ogsaa Maksimalprisen paa Ost (se Side 67) fastsættes hver Maaned. For halvfed ny Goudsche-Ost eksempelvis:

	Engrospris å 50 kg	Detailpris å 1 kg
Decbr. 1914.....	35 Gylden	1 Gylden
Jan.—Marts 1915	38 —	1 —
April—Juni 1915.....	40 —	1 —
Juli—August 1915.....	40 —	1.1 —

o. s. v.

¹⁾ For at forhindre at Forraadene blev udtømte før den nye Høst, blev denne Pris d. 15. Juli forhøjet til $10\frac{1}{2}$ Gylden.

²⁾ Rugbrødsprisen varierer fra $8\frac{1}{2}$ til 11 Cts. pr. kg.

Vedrørende Svin og Flæsk blev der under 17. Marts 1915 oprettet et Rigscentralbureau til Regulering og Afsætning af Svin og Flæsk. Fra 19. April 1915 bestemtes, at Eksportørerne for en fastsat Pris (foreløbigt 80 Cts. pr. kg slagtet Vægt) skulde levere en vis Procentdel af deres Eksportsvin til indenlandsk Forbrug. Denne Procentdel var i Perioden 19. April—18. Maj: 50, fra 19. Maj til 18. Juni 65; fra 19. Juni til 18. Juli 1915: 80; i Perioden 19. Juli—18. Sept. 1915 naaede den 100. Svinene skal leveres fragtfrit til Afdelingerne af „Nederlandsk Slagterforening“, som imidlertid paa Pladser, hvor den ingen Medlemmer har, skal lade andre faa Dyrene.

Med Hensyn til Grøntsager bemærkes, at de, for saa vidt angaar Aarstidens Produkt, i det hele ikke er i højere Pris end paa samme Tid i Fjor. Grøntsager nedlagte i Fad som Surkaal, Snittebønner og Prinsessebønner er vel efter Udførselsforbudet ikke i væsentlig højere Pris end ellers, men skal dog stilles Kommunerne til Raadighed til 15 Gylden pr. Fad (lig 200 kg netto) Surkaal, 26 Gylden pr. Fad Snittebønner og 27 Gylden pr. Fad Prinsessebønner.

Iøvrigt eksisterer vedvarende en Mængde af de kort efter Krigens Begyndelse udstedte Maksimalpriser, men Listerne bliver stadig ændrede baade med Hensyn til Varearter og Priser.

Under 2. August 1915 har Regeringen i Lighed med tidligere ændret sin Liste over Varer, der ikke maa sælges over en bestemt Maksimalpris; her skal anføres et lille Uddrag af denne Liste vedrørende de almindeligst brugte Varer (se næste Side).

Indførselen fra Udlandet er nu næsten helt og holdent i Hænderne paa det oprettede Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij, særlig efter at en kgl. Kundgørelse af 25. Juni 1915 har forbudt enhver Udførsel af Varer fra Storbritannien til Holland, naar Varen ikke er konsigneret til N. O. T. eller til en gennem særlig Licens autoriseret Adresse¹⁾.

¹⁾ Ang. den tidligere omtalte (se Nationaløkonomisk Tidsskrift, Aargang 1914, Side 554) Udførselstold, saa er denne ikke blevet til Lov. En dansk Konsulatberetning fra Rotterdam af 14. Maj 1915 (se Udenrigsministeriets Meddelelser. Hefte VIII, 1915) oplyser

Engrospriser		Detailpriser	
Usigtet Hvedemel		Usigtet Hvedebrød pr.	
pr. 100 kg ... 13.50	Gylden	kg..... 0.12	Gylden
(ved Salg efter		(ved Salg efter	
Melkort)		Melkort)	
Hvedemel (sigtet)		Sigtevandbrød pr. kg	0.24 —
pr. 100 kg ... 20.75	—	Usigtet Hvedebrød	
Hvedemel (usigtet)		pr. kg..... 0.20	—
pr. 100 kg ... 17.50	—	Usigtet Hvedemel pr. kg	0.10 —
Smør pr. kg.... 1.40	—	(ved Salg efter	
Ny Goudsche-Ost		Melkort)	
pr. 100 kg ... 40.00	—	Hvedemel (sigtet) pr. kg	0.20 —
Sukker (hvidt raffi-		Hvedemel (usigtet) pr.	
neret) pr. 100 kg	48.50 —	kg..... 0.22	—
Sæbe (blød) pr.		Smør..... 1.00	—
120 kg 30.25	—	Ny Goudsche-Ost pr.	
		kg..... 1.10	—
		Kaffe (Santos) pr. kg.	1.10 —
		Cikorie pr. 0.1 kg ...	0.06 —
		Sukker pr. kg.....	0.55 —
		Salt pr. kg.....	0.09 —
		Sæbe pr. kg.....	0.32 —
		Soda pr. kg.....	0.07 —
		Petroleum pr. kg....	0.11 —

Italien.

Ved Krigens Begyndelse fastsatte en Del Kommuner, bl. a. Genua og Milano, Maksimalpriser paa de almindeligste Fødevarer, saaledes paa Brød, Mel, Sukker, Flæsk, Fiskekonserves o. l.; en Forholdsregel, der i Italien i og for sig ikke frembød noget usædvanligt, da Kommunalbestyrelserne ogsaa ofte tidligere har benyttet sig af deres Ret til at fastsætte Priser.

Som Supplement hertil bestemte en Forordning af 20.

herom: „I Begyndelsen af November (1914) fremsatte Regeringen Forslag til Lov om en midlertidig Udførselstold. Tolden skal andrage 8 % og kan opkræves, saa længe Krigstilstanden varer. Den motiveres direkte ved en Henviisning til Statens store Udgifter for Tiden og skal kun paalægges saadanne Varer, som netop paa Grund af Krigen er steget i Værdi, uden at samtidig Produktionsomkostningerne er blevet større. Ikke desto mindre vakte Forslaget ved sin Fremkomst stærk Protest, og der blev bl. a. af det rotterdamske Handelskammer indgivet en Adresse til Regeringen om Forslaget. Om dettes videre Skæbne forlyder der intet.“

Decbr. 1914, at der kunde nedsættes lokale Kommissioner for Provinserne og de større Byer for at foretage Indkøb og Fordeling af Korn og Mel; Salget heraf skulde igen ske til Indkøbsprisen med Tillæg af nødvendige Transportomkostninger. Desuden kunde de nævnte Kommissioner fastsætte Detailpriser.

Italiens Kornproduktion var i 1914 mindre end Aaret forud, nemlig kun 4.6 Mill. Tons mod 8.2 Mill., hvorfor man til høje Priser maatte indføre yderligere 2 Mill. Da dette Forhold igen medførte stigende Kornpriser, besluttede man sig fra 18. Oktober 1914 at nedsætte Korn-tolden, nemlig:

Hvede	fra	7 ¹ / ₂	til	3	Frcs.	pr.	100	kg
Majs.....	—	1.15	—	0.5	—	—	—	—
Rug	—	4 ¹ / ₂	—	2	—	—	—	—
Havre.....	—	4	—	2	—	—	—	—
Hvedemel	—	11.30	—	5.25	—	—	—	—
Majsmel og andet Mel	—	3.15	—	2.00	—	—	—	—

Endelig fra 1. Febr. 1915 ophævede man fuldstændig hele Korntolden foreløbigt indtil 30. Juni. Samme Forordning af 31. Jan. 1915 bemyndigede Ministeren for offentlige Arbejder til at nedsætte Jernbanefragterne indtil det halve for at lette Jernbanetransporten for Korn og Mel. Den samme Bemyndigelse blev givet Marineministeren for at lette Transporten ad de statssubventionerede Skibsfartlinier. Forordningen bemyndiger endelig Indenrigsministeren til, dersom han finder det paakrævet, at foretage en Optælling over samtlige Lagre af Mel, Hvede og andre Kornsorter og at udstede bindende Regler for Tilberedning af Brød og af Salg af Mel og Korn.

I Tilslutning hertil bestemmer en kgl. Forordning, at enhver Slags Brød, som bages i Italien fra 22. Marts 1915, skal være lavet af Hvedemel udmalet til 80⁰/_o. Brødet maa ikke veje over 500 g og maa ikke indeholde over 35⁰/_o Vand, naar Brødet vejes inden 12 Timer efter at Brødet er taget ud af Ovnene. Sygehuse o. l. kan faa finere Brød, men i alt Fald ikke over 200 gr daglig pro persona.

Den 15. Sept. 1915 indførte Italien en almindelig Udførselstold eller som den kaldes Skat paa Udførsels-

tilladelser; for Ris saaledes 2 Frcs. pr. 100 kg, for andre Kornsorter, Sukker og Klid 1 Frcs. pr. 100 kg, for Bønner, Kartoffler og Foderstoffer $\frac{1}{2}$ Frcs. pr. 100 kg, for ubenævnte Varer 1°/_o af Værdien.

Spanien.

Den 4. August 1914 offentliggjorde den spanske Regering en Række Forbud mod Udførsel af Stenkul, udmøntet Guld og Sølv, Kvæg, Hvede, Majs, Ris og øvrige Kornsorter samt Mel og Kartoffler; den 7. August blev Forbudet udstrakt til fersk og saltet Kød samt Fjerkjæ. Der blev senere (20. Okt.) givet Dispensation fra Eksportforbudet for Ris, idet Landets Rishøst var usædvanlig stor. Den 16. Decbr. blev Udførselsforbudet for Kornsorternes Vedkommende indskrænket til Hvede og Hvedemel, idet man dog faa Dage efter lagde Udførselstold paa Byg, Havre og Ris. 13. Marts 1915 blev Majsudførselen igen forbudt, medens Udførselen af Byg blev givet fri d. 20. Maj 1915¹⁾.

Den 16. August 1914 ophævede man Indførselstolden for Hvede, Hvedemel og Stenkul. I Begyndelsen af Oktober indførte man igen den tidligere Told, der dog atter senere blev nedsat.

Under 18. September nedsatte Regeringen en Komite med den Opgave at undersøge den gennem Krigen skabte økonomiske Situation og at fremkomme med Forslag i saa Henseende. Nævnte Komite, den saakaldte „Junta de iniciativos“, fremkom i Løbet af Efteraaret med ikke mindre end 87 forskellige Forslag, men vandt efter sin egen Opfattelse ikke tilstrækkelig Gehør hos Rege-

¹⁾ I Portugal blev der ligeledes udstedt Udførselsforbud mod en Mængde Varer; men i Henhold til en Forordning af 30. Marts 1915 tillader man igen Udførselen af flere af disse Varer (saaledes af Æg, Fisk, Uld, Høns og Ost) mod at der erlægges en særlig Tillægsafgift. Den 5. Juni 1915 tillod man mod Erlæggelsen af en Tillægsafgift (0.2 Centavo pr. kg) ogsaa Udførsel af Kartoffler, dog kun inden 31. Juli s. A. og kun for saa vidt Detailprisen i Lissabon og Oporto ikke oversteg 4 Centavos pr. kg.

ringen. „Juntaen“s Formand angreb i stærke Ord den spanske Ministerpræsident og kort efter opløste Kommitéen sig.

Trods alle Regeringens Bestræbelser steg Fødevarerpriserne stærkt i Spanien, og da der samtidig mange Steder var stor Arbejdsløshed, kom det i Løbet af Foraaret 1915 til Demonstrationer, hvorved flere Personer blev dræbte.

En Forordning af 10. April 1915 fik derfor den Opgave at regulere Priserne paa en Række vigtige Fødemidler. De lokale Prisreguleringskommissioner skal drage Omsorg for, at Hvedemelets Pris staar i et bestemt Forhold til Hvedens Pris, ligeledes maa i enhver Egn Prisen paa 1 kg Brød ikke koste mere end 1 kg Mel. De nævnte Kommissioner skal ogsaa kontrollere Detailsalget af Ris, Bomuld, Kartofler, Smør og Flæsk og sikre sig, at Detailhandelens Fortjeneste — efter at der er taget Hensyn til Transportomkostninger o. l. — ikke overstiger 15°/_o.

Island.

Til Slut kan for Islands Vedkommende nævnes en af Kongen under 16. September 1915 stadfæstet Lov om midlertidig Udførselsafgift af Klipfisk, Sild og anden Fisk, Tran, Smør, Uld, saltet Kød, Faareskind, Sælhundeskind, Heste og Faar.

Efter denne Lov, som straks traadte i Kraft, opkræves der en Udførselstold af 3°/_o af den Pris, som nævnte Eksportvarer opnaar udover de før Krigen gængse Priser, hvilke nærmere er specificerede i Loven.

Med Hensyn til Varer, som ved Lovens Ikrafttræden var solgt, men ikke afskibede, fastsætter Loven nærmere Regler om Producentens Forpligtelse til at bære Udførselstolden.